Lodzer Tageblat № 142

Opłata pocztowa uiszcz. ryczałtem

פרייז 15 גראשען

לאדזשער טאגעבלאט

הײנט 6 זײטען.

רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פיעטריקאווער 16.
טעלעפאנען פון: רעדאקציע 100-57, פון אדמיניסטראציע 100-47

מאנטאג, ט"ז סיון תרצ"ב

20 czerwca 1923

25-טער יאהרגאנג

אנטי-יודישע עקסצעסען אין בריסק

כוליגאנעס שלאגען מכות-רצח יודישע פרויען און קינדער.—אויסגעהאקט פיל שויבען אין יוד. קראמען

שווערע און געדריקטע שטימונג ביי דער בריסקער יודישער בעפעלקערונג

בריסק. 19 יוני (י.ט.א טעל.) איז צוזאמענהאנג מיט די שלום-קאנקירסען, וואס זענען דא פארגעקומען היינטיגען שבת נאכמיטאג האט זיך פערזאמעלט א גרעסערע צאל יודען ביים טייך מוכאוויעץ, וואו ס'זענען פארגעקומען די קאנקירסען.

פלוצלינג האבען די שילער פון דער בריסקער טעכנישער שול זיך געווארפען אויף די יודען מיט שטעקענס, בעפאלען פרויען און קינדער און זיי געשלאגען מכות-רצח. די כוליגאנעס האבען דאן זיך געלאזט מיט הורא-געשרייען איבער די גאסען אויפ'ן נאמען פון פרץ, כיענקיעוויטשא-גאס און פילסודסקי-פלאץ און אויסגעהאקט שויבען אין יודישע געוועלבער און וואוינונגען אלע יודישע פערבייגעהער. וואס זיי האבען בעגעגענט אין וועג, האבען זיי מערדערליך געשלאגען. צווישען דער יודישער בעפעלקערונג האט געהערשט א מורא'-דיגע פאניק. די כוליגאנעס האבען זיך דערמיט נאך נישט בעגניגענט. זיי זענען דאן אוועק אין פרייהייטס-גארטען און בעווארפען די יודישע שפאצירענדע מיט שטיינער און געשלאגען זיי מיט שטעקענס.

די עקסצעסען האבען אנגעהאלטען ביז שפעט אין אווענד. ס'זענען פארהאן פיל געליטענע יודען. ביי דער יודישער בעפעלקערונג הערשט א געדריקטע שטימונג.

שיקאנעס געגען יודישע סוחרים אויף די פויזנער מערק
די מעשים פון די גריין-בענדעלדיגע

דער פרעזעס פון די פויזנער-מערק-אינז; יענע וואך דינסטאג איז פארגעקומען פארערס ה' זיסמאן שפיזער, מעלדעט מען אין טשעמעשנע, נעבען גניעזנע (פויזנער קאנט) א מארק. 12 א זייגער בייטאג כאט זיך בעוויזען א מחנה כוליגאנעס מיט א צאהל ענדעקישע יוגענד אין גרינע בענדלעך און מיט פאטאגראפיע אפאראטען און מען האט אנגעהויבען פאטאגראפירען יעדען סוחר און יעדען קונה, וואס האט געוואלט קויפען ביי יודען. די פאר פאליציאנטען זענען געשטאנען אין געלאכט. ווען די יודישע סוחרים האבען זיך געוואנדען צו צו פאליציי, האבען זיי געהייסען איינפאקען די סחורה און א הייםפאהרען.

לעצטע אויפנאהמע פון געוו. קייזער ווילהעלם

[illegible]

ענערגישע בעמיהונגען פון די דאקטויר'ים צו ראטעווען דעם פערוואונדעטען קינסטלער מוריצי טרעמבאטש

די טראגישע קאטאסטראפע מיט'ן בערימטען לאדזשער יודישען קונסטמאלער האט אין לאדז געמאכט אן ערשיטערנדען איינדרוק און אלע קרייזען פון דער געזעלשאפט.

דער טראגישער גורל פון פערדינגסטעלען ארטיסט האט פון אלע זייטען גע-פינען מיטלייד. געלטען איז אזוי פאזנאנ-סקי'ס שפיטאל פארגעקומען א קאנסיל-יום פון די אנגעזעהענסטע דאקטוירים און עס זענען אנגענומען געווארען אלע מעגליכע מיטלען כדי דעם פראמינענ-טען קינסטלער צו דערהאלטען ביים לע-בען.

מיט, געשטויסען פון די שווערע לע-בענס-בעדינגונגען און צוזאמענגעבראכען מיט דער ערנסטער קראנקהייט פון זיין מאלער און דער אונפערגלייכליכער גלייכגילטיגקייט מצד דער שטאט, וואו ער איז געבוירען געווארען, פאר זיין גורל, איז ארייננעפאלען גין יאוש און בעגאנגען זעלבסטמארד, ארויסשפרינ-גענדיג פון דער שנעל-לויפענדער טאק-סובקע.

די מאלט ווערט געוויס ארורכפיהרען א גרונדליכע אויספארשונג, כדי פעסט-צושטעלען די פאקטישע אומשטענדען פון דער טראגישער קאטאסטראפע, וואס איז פארגעקומען אויפ'ן בזשעזשינער שאסע.

ווי עס איז דערפון צו זעהן, ברענגט נישט די צייטונג קיין איין נייעם פרט פון דער עצם קאטאסטראפע ראגעגען קומט זי ארויס מיט א ווילדער השערה, וואס איז לחלוטין נישט בעגרינדעט און לענט זיך נישט אויפ'ן שכל. ק

* * *

שבעט ביינאכט האט די רעד. פון „ל. ט." אנגעפרעגט אין פאזנאנסקי'ס שפיטאל וועגען געזונדצושטאנד פון שווער פערוואונדעטען קינסטלער מוי-ריצי טרעמבאטש.

כיען האט אונז דארט ערקלערט, אז די לאגע האט זיך עטוואס געבעסערט, און עס איז פארהאן א האפנונג, אז טרעמ-באטש זאל בלייבען לעבען.

* * *

א לאדזשער פויליש צוועננד-בלאט איז געקומען ארויס מיט אנ'אומגעלומפערטער סענסאציע אז דער לאדזשער יודישער קונסטמאלער מוריצי טר. מבאטש איז כלומרשט בעגאנגען זעלבסטמארד באשר נאך די אויטא-קאטאסטראפע איז פאר-געקומען ביי זיהר טראגישע אומשטענ-דען.

עס ווייזט זיך אויס (!) אז קיינער פון די מיטפאהרענדע, נישט די פרוי פון ארטיסט, נישט דער שאפער און אויך נישט זייער בעקאנטער ה' אוגענ-פיש, האבען געליטען פון דער קא-טאסטראפע. דאס זעלבע איז אויך מיט דער טאקסובקע, וועלכע איז לגמרי נישט בעשעדיגט געווארען. ווען דער פארפאל וואלט געווען א רעזולטאט דערפון, וואס די טאקסובקע האט זיך אנגעשטויסען אדער איבערגעדרעהט, דאן וואלט זי אודאי בעשעדיגט גע-ווארען.

עס הערשט דעריבער א בעגרינדע-טע (!) השערה, אז דער אלטער אר-

מורא'דיגע האטעל-שרפה אין קליוולאנד

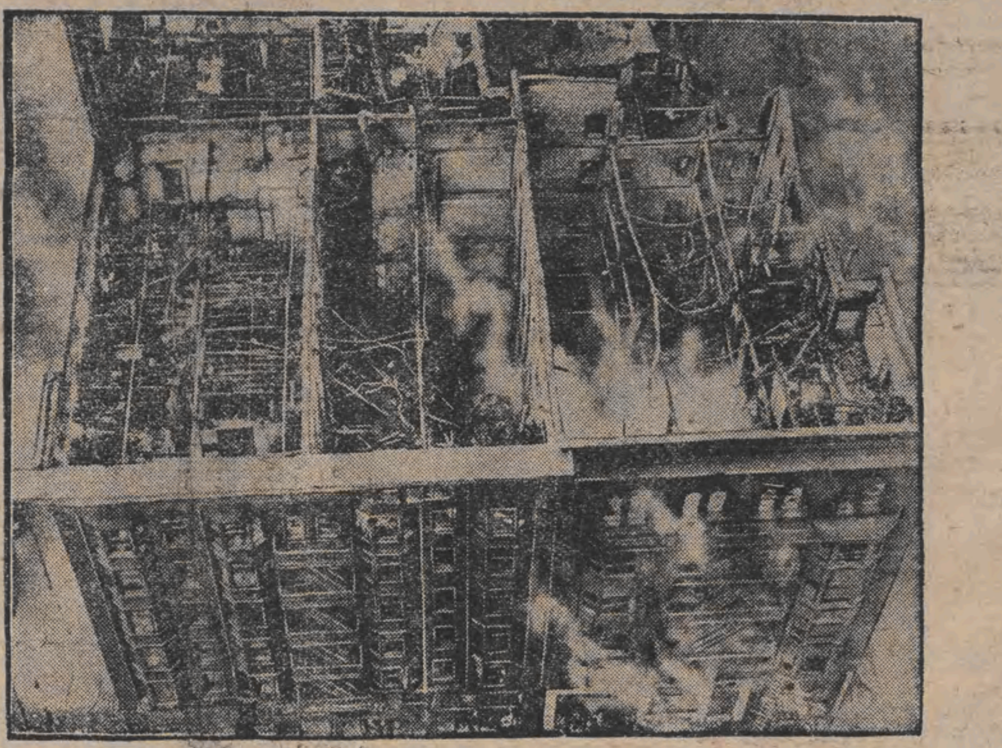

אין דער אמעריקאנישער שטאט קליוולאנד האט פאר ברענט א זעקס-שט צקיגע האטעל-געביידע. 11 האטעל-געסט זענען פערברענט געווארען.

דיזענהאף בלייבט בירגערמייסטער פון תל-אביב

ירושלים 19 יוני (יט"א טעלעגר.) לויט'ן אפמאך פון די בעזונדערע גריפיזיונגען, וואס איז געשאפען געווארען נאך די וואהלען צום שטאט-ראט אין תל-אביב, איז שוין זיכער, אז דיזענהאף וועט ווייטער געקליבען ווערען אלס תל-אביב'ער בירגערמייסטער.

די אייזענבאהן-נעץ אין ארץ-ישראל ווערט פערברייטערט

לאנדאן, (יטא) אויף דער לעצ-טער זיצונג פון ענגלישען פארלאמענט האט דער שטאט-סעקרעטאר פאר קא-לאניען-ענינים סער פיליפ קאנליף-ליס-טער ענטפערענדיג אויף אנ'אנפראגע פון לייבאר-דעפוטאט דייוויס אדאמס, ערקלערט, אז אין צוזאמענהאנג מיט דעם פארט-בוי אין חיפה ווערט אויך פערברייטערט די אייזענבאהן-נעץ אין ארץ-ישראל. אזוי ווערט געבויט א באהן-ליניע יפו-חיפה, וואס ביז סוף 1931 זענען שוין אויף איהר געווע פערענדיגט 25 קילאמעטער פון יפו. עס ווערט אויך געלעגט א באהן-ליניע חיפה-עכו. פאר באהן-אייגריכטונג אין דער נאהענט פון חיפה פארט איז בע-שטימט געווארען א סומע 13.000 פונט.

—§—

עמנואל נוימאן
אפגעפאהרען קיין אמעריקא

לאנדאן, (יטא) נאך א צווייטא-גיגע וויילען אין לאנדאן איז דער מיטגליד פון דער ציוניסטישער עקזע-קוטיווע ה' עמנואל נוימאן אבגעפאהרען קיין אמעריקא. אין לאנדאן האט ה' נוימאן זיך בעטייליגט אין די זיצונגען פון דער אגענץ-עקזעקוטיווע, אויף וועלכע עס זענען דיסקוטירט געווארען און פארשלאגען פון דעם פרעזידענטש-בעריכט.

מ. באזשיק אין לאדז

די טעג איז געקומען קיין לאדז דער בעקאנטער ארטיסט מאקס באזשיק מיט זיין פרוי ווי אויך דער בעקאנטער אר-טיסט און זינגער מ. הילסבערג, וועלכע וועלען אין די נאהענטסטע טעג אויפ-טרעטען אין איינעם פון די לאדזשער טעא-טערן.

אחרי מחלה כבדה וממושכה שבקה חיים לכל חי האשה החשובה

נ"ע מירל אשת ר' חנוך העניך נ"י לאנגנאם

נכדת הרב הגאון ר' צבי הערש זצ"ל אויערבאך אב"ד מעיר קאנין

בשנת 58 לימי חי'

הלויה תהיה היום ביום ב' ט"ז סיון תרצ"ב בשעה 1 אחה"צ מבית המת'ה

המודיעים בצער עמוק: בעלה, בנותיה, חתנה ומשפחתה

בלוטיגער בירגער-קריג אין דייטשלאַנד

אין א גאנצער רייה שטעט זענען פאָרגעקומען שווערע רעוואָלווער און באַגנעטן-קאַמפן צווישן היטלעריסטן און קאָמוניסטן; גרויסע צאָהל לייכטע און שווער פאַרוואונדעטע

ביירישע פאָלקס-פּאַרטיי טרעט שאַרף אַרויס געגען פּאַפּענס-רעגירונג

בערלין, 19. יוני (ספּ.) הײנטיגען זונטאָג זענען אין גאַנץ דײטשלאַנד פאָרגעקומען בלוטיגע קאַמפן צווישן היטלעריסטן און קאָמוניסטן.

אין האַגען (וועסט פאַליען) זענען פאָרגעקומען פאָרמעלע שלאַכטן. בײדע צדדים האָבן זיך באַנוצט מיט רעוואָל-ווערן און באַגנעטן. ס'זענען פאַרהאַן 40 פאַרוואונדעטע, דערין 5 שווער.

אין קעלן האָט מען געמוזט אַרויסרופן פּאָליצײ צו ליקווידירן א צוג פון היטלעריסטישע שטורם-אָפּטײלונגען, וועלכע זענען אָנגעפאַלן אויף קאָמוניס-טן.

די היטלעריסטן זענען דאָ אָנגעפאַלן אויף די פּאָליצײ. 8 פּאָליציאַנטן זענען שווער פאַרוואונדעט געוואָרן.

אין מאַניין זענען פאַרהאַן 10 פאַר-וואונדעטע פון א געשלעג צווישן היט-לעריסטן מיט קאָמוניסטן.

אויך פון פיל אַנדערע שטעט און שטעטלעך מעלדעט מען וועגן ענליכע געשעענישן.

מינכען, 19 יוני (ספּעצ.) די ביירישע פאָלקס-פּאַרטײ האָט אָנגענומען א שאַרפן בעשלוס געגען פאָן-פּאַפּענס רעגירונג. אין דער פּראָטעסט-רעזאָלוציע ווערט געזאָגט, אַז די מיטגלידער פון פּאַפּענס רעגירונג זײנען די הויפּט-מענער פון די היטלעריסטן, ווייטער פאָדערט די רעזאָלוציע אויף די רייכס רעגירונג אָפּצושאַפן הינדענבורגס-דעקרעט וועגן אַרבייטס-פאַרזיכערונגען.

אין לעטלאַנד טאָר מען העברעאיש נישט לערנען אין יודישע שולן און יודיש אין העברעאישע שולן

ריגע, י.ט.א. פון נײעם לערנ-יאָהר וועט מען אין לעטלאַנד אין די יודישע שולן נישט טאָרן לערנען העברעאיש און אין די העברעאיש-יודיש. אַזאַ פאַראָרדנונג האָט איצט אַרויסגעגעבן דער לעטישער בילדונגס-מיניסטער קענינש, וועלכער האָט שוין בעקומען א שם מיט זיינע אַוטאָריטע-טונגען געגען די מינדערהייטן. אי די יודישע קרייזן האָט די נייע פאַר-אָרדנונג אַרויסגערופן א געוואַלדיגע אויפרעגונג. עס ווערט אָנגעוויזן, אַז צוזאַמען מיט די פריהערדיגע פאַראָרדע-נונגען קען מען רעכענען די יודישע קולטור-אויטאָנאָמיע אין לעטלאַנד כמעט ווי ליקווידירט.

היטלעריסטן פאָדערן גענצליכע שוץ פון פּאָליטישע טעראָר

בערלין, (יטא) דער פּרייסישער לאַנדטאָג דיסקוטירט איצט דעם געזעץ-פּראָיעקט וועגן פּאָליטישער אַמנעסטיע, וואָס איז אַריינגעטראָגן געוואָרן דורך די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטן. אויף דער לעצטער זיצונג פון לאַנדטאָג איז דער סאָציאַליסטישער דעפּוטאַט קוטנער אַרויסגעטרעטן געגען דעם פּראָיעקט, ערקלערענדיג, אַז די סאָציאַליסטן זענען געגען לאָזן אונבעשטראָפט מער-דערייען, רויב, שענדונגען פון געבעט-הייזער און בית-עלמינס. דאָס וואָלט געווען א שוץ-געזעץ פון פּאָליטישן טעראָר.

עס דאַרף בעמערקט ווערן, אַז אויב דער אַמנעסטיע-פּראָיעקט זאָל אָנגענו-מען ווערן, וועלן פון דער אַמנעסט-יע געניסן אויך די אָנטיילנעהמער פון ראש השנה דיגען קורפירסטענדאַם-פּאָגראָם, וואָס זייערע שטראָפן זענען אַזוי אויך שוין דורך דעם אַפּעלאַציע-געריכט שטאַרק געמילדערט געוואָ-רען.

יאָרצייט פון די אַראַבישע „העלדען"

ירושלים, (יטא) אויף דעם לעצ-טען פרייטאָג האָט די אַראַבישע עקזע-קוטיווע פאַרעפענטליכט אַן אויפרוף צו דער אַראַבישער בעפעלקערונג, אַז זי זאָל פייערן דעם צווייטן יאָהרצייט פון טויט פון די דריי אַראַבער, וואָס זענען אויפן יסוד פון געריכטס-אורטיי-לען דעם 17-טען יוני 1930 הינגעריכ-טעט געוואָרן אין דער עכו'ער ציטא-דעל פאַר פּאָגראָמירן יודען אין אוי-גוסט 1929. די אַראַבער ווערן גערו-פן אָבצוהיטן תפלות פאַר די „נשמות פון די העלדען".

פּוילישער טאָרפּעדאָ-צישטערער „וויכער" אין דאַנציג

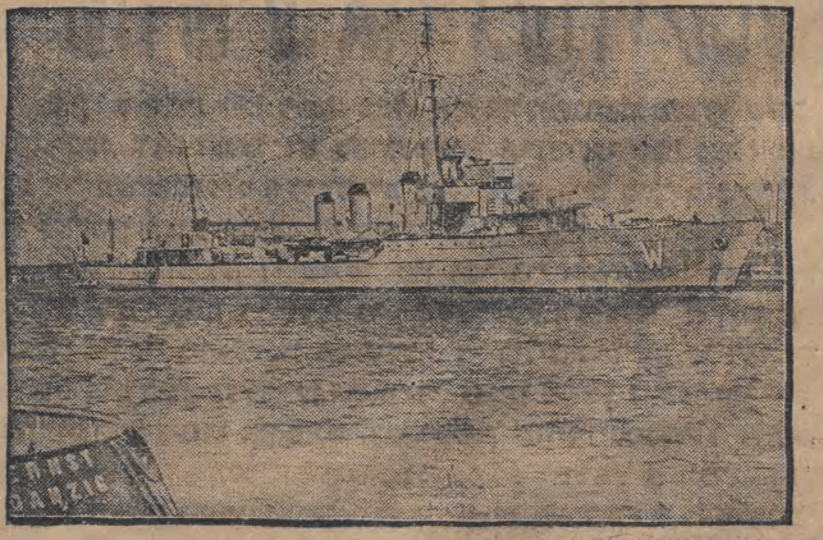

כדי צו באַגריסן די ענגלישע שיפן איז אַהינגעפאָהרען אין דאַנציגער האַפען ד.ר פּוילישער קאָנטר-טאָרפּעדאָוויעץ „וויכער". דאָס האָט ווי בעקאַנט אַרויסגערופן א פּראָטעסט פון דעם דאַנציגער סענאַט

זוהן פון שוועדישן קרוינפּרינץ האָט חתונה מיט א דייטשער פּרינצעסין

דער עלטסטער זוהן פון שוועדישן קרוינפּרינץ, פּרינץ גוסטאַוו, ווערט הײנט א חתן מיט דער פּרינצעסין סיבילע פון זאַקסען-קאָבורג.

טעאַטער „סקאַלאַ" שרודמיעסקא 17.

פרייטאָג ד. 24. ד. ח. קומט פאַר **די פייערליכע ערעפענונג פון זומער-סעזאָן!**

אויפטריט פון דער וועלט-בעריהמטער קינסטלערין, שטערן פון אַמעריקאַנער קונסט-טעאַטער

בערטא גערסטען

מיט אַן ערשטקלאַסיגען אַנסאַמבל פון וואַרשאַווער און ווילנער טעאַטערן, אונטער דער קינסטלערישער לייטונג פון **מאַרק אַרנשטיין** מיט דער בעטייליגונג פון דער בעליבטער אַרטיסטין **קלאַרא סעגאַלאָוויטש**

פּרטים קומען

טעאַטער „סקאַלאַ" שרודמיעסקא 17.

פראַנקפורטער שטאָט-ראַט אָב היטלעריסטישן פאָרשלאַג וועגן שחיטה-פאַרבאָט

בערלין, (יטא) די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטן אין פראַנקפורט האָבן ווידער-אַמאָל אַריינגעטראָגן א פאָר-שלאַג צו פאַרבאָטן יודישע שחיטה. דער פאָרשלאַג איז אָבגעוואָרפן גע-וואָרן.

מ. גראַשיצער

רענאָמירטער ערשטקלאַסיגער **מענער-שניידער**

מיט די נייסטע מאָדעלן אויפ'ן פריהלינג און זומער-סעזאָן 1932.

פיינסטער פּאַריזער שניט. — סאָלידע, פּינקטליכע אויספירונג

רעעלע בעהאַנדלונג צו זעהר ביליגע פּרייזן

פּיעטשאַוועס 7 (פּעטער-גאַס) אין הויף דריטער שטאָק.

בעמע"ק: איך לערן אויס צושניידען אין פערלויף פון א קורצע צייט.

Dr. Wołkowyski

צעגיעלניאַנא 4

טעלעפאָן 90-216

ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט ווענעריש און קראַנק-הייטן און מענער-שוועכע, אַלץ-אַרט אַנאַליזן עלעקטראָטעראַפּיע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַלען

נעמט אָן פון 9–2, און פון 5–9 אָוונט.

בריף-איבערזעצונגען

פון פערשידענע שפּראַכען: ענגליש, פראַנ-צויזיש, רוסיש, דייטש, און אַנדערע אויף יודיש, פּויליש און פערקעהרט

מ. קרזעפּיצקי. פּאָמאָרסקא 4.

(ביים צאָהן-אַרצט ר. קרזעפּיצקא)

נעהמט אָן פון 9 פריה ביז 7 אָוונט

טעלעפאָן 53-206.

גאָלד, ביזשוטעריע

און לאָמבאַרד-קוויטעס

צאָהלט די העכסטע פּרייזן

איזידאָר פּיאַלקאַ. פּיעטריקאָווער 7 №

א פאַבריקס-לאַגער [illegible]

Lekarz-Dentysta

S. WATNICKA

נאַרוטאָוויטשאַ 49, טעל. 125-48, נעמט אָן פון 10–1 פּאַרמ. און פון 7–8½ נאָכמ.

פּראָקוראָר פאָדערט טויט-שטראָף פאַר פירער פון בולגאַרישע אַנטיסעמיטען-טעראָריסטען

געשיכטע פון אַנטיסעמיטיזם אין בולגאַריע. — יודישע קעניגין פון בולגאַריען שרה טעאָדאָרא און די ערשטע יודען-פאַרפאָלגונגען נאָך-מלחמה-אַנטיסעמיטיזם איז א פּראָדוקט פון באַרבאַריזם און טשפות.—זאָגט דער פּראָקוראָר

סאָפיא, (י. ט. א.) נאָך 2-וואָכיגע פאַרהאַנדלונגען איז געשלאָסן געוואָ-רען דער עדות-פאַרהער אין גרויסען פּראָצעס פון די בולגאַרישע אַנטיסעמי-טען-טעראָריסטען מיט דעם הויפּט-בע-שולדיגטען קאַלפּאַקטשעוו בראָש.

ווי בעקאַנט, ווערען די אַנטיסעמי-טען-טעראָריסטען בעשולדיגט אין הא-בען פאַרשלעפּט אין א קעלער עטליכע אָנגעזעהענע יודישע פּערזענליכקייטען, צווי. אַנד. א יודישען דאָקטאָר, און זיי דאָרט געפּייניגט. חוץ דעם האָבען די טעראָריסטען געמאַכט פאַרבערייטונגען צו פאַרשלעפּען אַנדערע יודישע פּער-זענליכקייטען, צווי. אַנד. דעם פּרעזי-דענט פון דער יודישער קאָנסיסטאָריע אין בולגאַריען פּולק, טאַדזשער. קאַל-פּאַקטשעוו ווערט נאָך בעשולדיגט אין ערמאָרדען א שאָפער און צורויבען זיין אויטאָ צום צוועק צו פאַרשלעפּען יודען.

דער פּראָקוראָר גאַליובאָוו האָט גע-האַלטען א רעדע, וואָס האָט געדויערט אַנדערטהאַלבען טאָג. דער פּראָקוראָר האָט זיך לענגער אָבגעשטעלט אויף דער געשיכטע פון אַנטיסעמיטיזם זייט זיינע ערשטע סימנים אין מצרים ביז היינטיגען טאָג. נאָכהער האָט דער בע-שולדיגער בעזונדערס אַרומגערעדט די געשיכטע פון אַנטיסעמיטיזם אין בול-גאַריען.

זייט דעם אָנהויב פון דער בולגאַרי-שער מלוכה'שאַפט אין יאָהר 679 ביז'ן מיטען פון 14-טען יאָהרהונדערט האָט בולגאַריען בכלל נישט געוואוסט פון קיין יודען-פאַרפאָלגונגען. ערשט אין דער העלפט פון 14-טען יאָהרהונדערט, ווען די יודישע פרוי שרה איז געוואָ-רען קעניגין פון בולגאַריען, האָבען זיך בעוויזען סימנים פון אַנטיסעמיטיזם. שרה האָט רעגירט אונטער'ן נאָמען קעניג טעאָדאָראַ, און גראַד אונטער איהר רעגירונג זענען די יודען אין בול-גאַריען דאָס ערשטע און איינציגע מאָל אין דער בולגאַרישער געשיכטע מאַ-סענווייז פאַרפאָלגט געוואָרען. אין יאָהר 1352 איז אונטער'ן פאָרזיץ פון שרה'ס מאַן, דעם קעניג איוואַן אַלעקסאַנדער פאָרגעקומען א קאָנווענץ פון מינאַנד, אויף וועלכער עס זענען פאַראורטיילט געוואָרען די יודען און הערעטיקער. נאָך דעם דאָזיגען עפּיזאָד איז פאַר-שוואונדען יעדע שפּור פון דער יודישער קהלה, וואָס האָט ביז דעמאָלט עקזיס-טירט אין דער הויפּט-שטאָט ווייליקאָ-טירנאָוואָ.

ווען בולגאַריען איז אין יאָהר 1396 אַרונטערגעפאַלען אונטער דער קנעכט-שאַפט פון די טערקען, האָבען זיך צווישען די בולגאַרען און יודען ענט-וויקעלט די בעסטע בעציהונגען. נאָך דער בעפרייאונג פון בולגאַריען האָבען אָבער אַנטי-פּאַטריאָטישע עלעמענטען געוועקט די ליידענשאַפטען פון די בול-גאַרען געגען זייערע יודישע שכנים דורך פאַרטרעטען עלילת-דם-בעשולדי-גונגען. אַזעלכע בעשולדיגונגען זענען געווען עטליכע: אין 1884 און 1885 אין סאָפיאַ אין 1890 אין וואַרנאַ. אין דעם לעצטען פאַל איז זאָגאַר פאָרגע-קומען א פּראָצעס געגען די בעשול-דיגטע יודען, וועלכע זענען אָבער דורכ'ן געריכט בעפרייט געוואָרען. פאַרטיידיגט די אונשולדיגע יודען האָט אויפ'ן וואַרנאַ'ער פּראָצעס דער שפּעטערדיגער בולגאַרישער פּרעמיער ד"ר סטאַילאָוו.

עס זענען אויך געווען יודען-פאַרפאָל-גונגען אין אַנדערע מין: אין יאָהר 1895 אין טאַטאַר-פּאַזאַרדזשיק, 1903 – אין ל.ם, אין קוסטענדיל און דופּניצא. אין 1925 האָבען די אַנטיסעמיטען געפּרובט אויס-נוצען דעם פּראָצעס געגען א קאָמוניסט מיט'ן נאָמען פרידמאַן צו צוועקען פון פּראָפּאַגאַנדע געגען דעם גאַנצען יודי-שען ישוב אין בולגאַריען, דאָס איז זיי אָבער נישט געלונגען.

אין אַלגעמיין זענען די בעציהונגען צווישען בולגאַרען און יודען געווען שטענדיג גוטע, וואָס עס ערקלערט זיך לויט דער מיינונג פון די בולגאַרישע היסטאָריקער, טיילווייז דערמיט, וואָס די יודען האָבען דעם באַלקאַנישען האַלב-אינזעל בעוואוינט פריהער ווי די בולגאַרען. אויך די געמיינזאַמע 500-יאָהריגע טערקישע קנעכטשאַפט פון בולגאַרען און יודען האָבען געשטיי-גערט זייער פריינדשאַפט.

דער פּראָקוראָר ציטירט דובנאָוו'ס „געשיכטע פון יודישען פאָלק" און שטעלט פעסט, אַז די יודען האָבען געבראַכט גרויסע קרבנות פאַר'ן בול-גאַרישען לאַנד. אין 1885, בעת דעם בולגאַריש-סערבישען קריג, האָבען די יודישע קהלות רושטשוק, ווידין און וואַרנאַ רעקרוטירט יודישע לעגיאָנען צו עטליכע הונדערט מאַן און מאָבי-ליזירט 100 יודישע מעדלעך אַלס קראַנ-קען-שוועסטער. דער דעמאָלטדיגער קע-ניג אַלעקסאַנדער האָט דעם פיהרער פון יודישען לעגיאָן פון רושטשוק, דוד מזרחי דעקאָרירט מיט'ן גאָלדענעם טאַ-פּפערקייטס-מעדאַל און די יודישע לעגי-אָנען בעגריסט אַלס די אמת'ע נאָכ-פאָלגער פון די מכבים.

דער אַנטיסעמיטיזם פון דער נאָך-מלחמה-צייט, האָט דער פּראָקוראָר פאָרטגעזעצט, איז א פּרוכט פון באַר-באַריזם, פאַרווילדערונג, איגנאָראַנץ און טשפות. דער איינציגער יסוד פון דער דאָזיגער ווילד-נאַרישער בעוועגונג זע-נען די „פּראָטאָקאָלען פון די זקני-ציון", א פאַלסיפיצירטע מאַכערייקע, וואָס איז געוואָרען דער קאַנאָן פון די אַנטיסעמיטען אין אַלע לענדער. שטי-צענדיג זיך אויף היסטאָריש וויסענ-שאַפטליכע פאָרשונגען, האָט דער פּראָ-קוראָר דעמאַסקירט די אונגלויבליכע פעלשונגען פון דעם דאָזיגען פּאַמפלעט.

ווייטער האָט דער עפענטליכער גע-שילדערט די ענטוויקלונג פון דעם מיט 30 יאָהר צוריק ענטשטאַנענעם „מכבי" פאַרבאַנד, געגעבען א בילד פון זיינע אידעאָלאָגישע יסודות און געקומען צו דער מסקנה, אַז נעבען זיין ציוניסטי-שער אידעאָלאָגיע איז דער בולגאַרי-שער „מכבי" טריי דער מלוכה און פּאַטריאָטיש געשטימט.

איבערגעהענדיג צו די פּערזאָנען פון די בעשולדיגטע, האָט דער פּראָ-קוראָר פעסטגעשטעלט, אַז דער הויפּט-בעשולדיגטער קאַלפּאַקטשעוו איז שול-דיג אין אויספיהרען א מאָרד, מאָרד-פּרובען, פרייהייטס-בערויבונג פון אָנ-געזעהענע בירגער, געלד-אויספּרעסונג, שאַנטאַזש א. א. פאַרברעכענס. פאַר קאַלפּאַקטשעוו'ן פאָדערט דער פּראָקו-ראָר טויט-שטראָף דורך הענגען, פאַר די איבריגע אָנגעקלאָגטע פּיליצאָהרי-גע תפיסה-שטראָפן.

נאָכ'ן פּראָקוראָר האָבען גערעדט די פאַרטיידיגער. עס דאַרפען נאָך אַרויס-טרעטען די פאַרשטעהער פון די יודי-שע טובעים, דער פּראָצעס זאָל זיך נאָך פאַרציהען מעהרערע טעג.

לאָדז
מאָנטאָג, ט"ז סיון תרצ"ב
20. יוני 1932
פ' בהעלותך

טאָג-כראָניק

פאָבאָר פון יאָהר-גאַנג 1911

היינט, מאָנטאָג דעם 20 יוני דאַרפען זיך שטעלען פאַר דער קאָמיסיע נומ. 1 די, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 9 קאָמיסאַריאַט און זייערע נעמען הויבען זיך אָן מיט:

P. R. S. Sz. Sch. U. W. Z. Ż. Ź

פאַר דער קאָמיסיע נומער 2 די פון 14 קאָמיסאַריאַט.

A. B. D. G.

צו דער פאָבאָר-קאָמיסיע דאַרף מען מיטברענגען א פּערזענליכען דאָקומענט, א פּאַס אָדער אַנ'אַנדער דאָקומענט, א רעגיסטראַציע-צעטעל פון מאַגיסטראַט און א שול און פאַר-צייגניש.

אויך די קאַטעגאָריע „ב" מוז מיטברענגען א פּערזענליכען דאָקומענט.

וואס א נישט-ציוניסט זעהט אין ארץ-ישראל

רעפעראַט פון רעד. לאזאר קאהאן אין „סקאַלאַ"-טעאַטער

שבת נאָכמיטאָג האָט רעד. לאזאר קאהאן פון וואַרשא, וועלכער האָט זיך לעצטענס אומגעקעהרט פון א רייזע איבער ארץ-ישראל, געטיילט זיך מיט זיינע איינדריקען, וואָס ער האָט פון דאָרטען מיטגעבראַכט.

נישט קוקענדיג דערויף, וואָס רעד. קאהאן געהערט צו א פּאָליטישע פּאַרטיי, וועלכע בעציהט זיך נישט איבעריג פּאָזיטיוו צו ארץ-ישראל, איז ער דאָך אין זיין רעפעראַט געווען גענוג אָביעקטיוו און געשילדערט די פאַקטישע לאַגע אין א"י נישט ערגער ווי א אויסגעשפּראָכענער ציוניסט, וואָס נישט אַלע נישט-ציוניסטען קענען דאָס בעווייזען.

רעד. קאהאן האָט זיך גענוי אָפּגעשטעלט אויף דער געאָגראַפישער, קולטורעלער און סאָציאַלער זייט פון א"י. ער האָט נישט איבערשאַצט אָבער אויך נישט אונטערשאַצט די בעדייטונג פון א"י, אַלס א לאַנד פון קאָלאָסאַלע מיגליכקייטען פאַר'ן יודישען פאָלק. און טאַקי דערפאַר האָט דער רעפעראַט איבערגעלאָזען א גוטען איינדרוק אויפ'ן בעסערען לאָדזער עולם, וועלכע האָט בעזוכט די פערזאַמלונג אין „סקאַלאַ".

קודם כל האָט זיך דער רעפערענט אָפּגעשטעלט אויף דער זעלטענער שעהנקייט פון לאַנד, וועלכע שטייגט איבער א סך אַנדערע קולטורווירטע לענדער, ווי: גרויסבריטאַניע, שווייץ א. א. און דוקא מיט איהר פרימיטיווע שעהנקייט. ווייטער גיט איבער דער רעפערענט איינציגע עפּיזאָדען, און משך פון זיין רייזע, פון וועלכע ס'איז צו זעהן, ווי ווייט דער סענטימענט צו א"י האָט איינגעשלאָגען טיפע וואָרצלען אפילו אין די הערצער פון גאַנץ און האַלב אַסימילירטע יודען, וואָס דער גורל האָט זיי פערוואָרפען און פערשידענע לענדער.

דער יודישער ישוב אין א"י בעשטעהט פון צוויי קעגענגעזעצטע טיילען. די אַזוי גערופענע „חלוקה-יודען", ביי וועלכע דער עיקר איז לערנען, דאַווענען און שטאַרבען אין א"י, די אַלע איינגעזעסענע יודען וועלכע ציהען דעם פאָדים פון דער אַלטער טראַדיציע, און דעם נייער ישוב, וועלכער איז געקומען אין לאַנד מיט'ן הויכען ציל צו בויען דאָס לאַנד. און מ'מוז מודה זיין, זאָגט דער רעפערענט, אַז דער יונגער ישוב בעקומט פון טאָג צו טאָג מעהר השפּעה אויפ'ן אַלטען ישוב א דאַנק זיין פּראָדוקטיוויטעט און מסירת נפש'דיגער אַרבייט.

דער נייער ישוב, וועלכער רעקרוטירט זיך אין די שטעט און מעהרסטענטייל אין די קאָלאָניעס און קבוצות האָט בעוויזען ממש וואונדער. די „רעליגיע פון אַרבייט" איז ביי זיי דאָמינירענד. אין א"י אַרבייטען אַלע אָהן אויסנאַהם און די פרייד פון אַרבייט בעשאַפט דעם נייעם יודען. דאָס לעבען אין די קאָמונעלע קבוצות איז מוסטערהאַפט. גלייכצייטיג זוכט מען אויך נייע וועגען, צו פערפולקאָמען זיך.

א גאַר ווילטיגען אָרט פערנעהמט דאָרט די קינדער-ערציהונג, אָנהויבענדיג פון'ם ערשטען טאָג וואָס דאָס קינד דערזעהט די ליכטיגע שיין, ווי אויך די עמאַנציפּאַציע פון דער יודישער פרוי אויף אַלע געביטען.

אין די קאָלאָניעס (די עלטערע) לעבען די לאַנדווירטען זעהר גוט, זייער פערמעגען וואַקסט. די לאַנדווירטען, וועלכע זענען געקומען מיט גרעסערע פאַמיליעס קיין א"י, זענען זעהר רייך.

ר' לאזאר קאהאן מיינט אָבער, אַז נישט קוקענדיג אויפ'ן גרויסען פערדינסט פון די אַגראַריער, איז דאָך אומעגליך צו פערוואַנדלען דעם גרעסטען טייל פון ישוב נאָר אַלס לאַנדווירטען, אָדער ערד-אַרבייטער, דאָס פאָדערט גרויסע סכומים געלד און דער עיקר גרויס אינדוסטריע. דאַגעגען איז דער האַנדעל און אינדוסטריע נאָך בבחינת קרקע בתולה. די פינפטע עליה האָט בעוויזען, איבערהויפּט די פּוילישע און די לאָדזער יודען בפרט, וואָס פאַר א האַנדעל און אינדוסטריע-מעגליכקייטען א"י בעזיצט און וועלכע קען זיין א ברכה פאַר'ן לאַנד און פאַר צעהנדליגער טויזענדער יודען, וואָס נייטען זיך קיין ארץ-ישראל.

איבערגעהענדיג צו די שטעט, שטעלט זיך דער רעפערענט אָפּ הויפּטזעכליך אויף דער הונדערט פּראָצענטיגער שטאָט תל-אביב, וואו יודען האָבען ממש בעוויזען וואונדער. דאָס איז א אמעסטאַט פון מלוכה'שאַפט און טראָגט אַלע ספקות, וואָס ווערען אָפט ארויסגערוקט, אפילו דורך אונז אַליין, מוזען מיר קומען צו דער איבערצייגונג, אַז דאָס יודישע פאָלק איז בכוח אָנצופיהרען מיט א יודישע מלוכה.

דער רעפערענט שטעלט זיך אָפּ בעזונדערס אויף די אַזוי גערופענע ארץ-ישראל פּראָבלעמען: קודם כל דאָס אַראַבישע פּראָבלעם. דערביי זאָגט דער רעדנער אַרום זיין השערה, וואָס איז אגב אויך די מיינונג פון א גרויסען טייל פון יודישען ישוב, אַז די ביז איצט נישט צושטאַנד געקומענע אַראַביש-יודישע דערנעהנטערונג איז א פּראָדוקט פון יודישען „אתה בחרתניזם".

דער יודישער ישוב האַלט זיך שטאַרק אָפּגעזונדערט פון אונזערע אַראַבישע שכנים, זיי קוקען אויף די לעצטע פון אויבען אַראָפּ און דאָס ווירקט אָפּשטויסענדיג אויף די אַראַבער. אמת טאַקי, די א"י-יודען שטעהען מיט טויזענדער קעפּ העכער פון די אַראַבער און אַלע דינגליכטען, אָבער דאָס איגנאָרירען די רייכע אַראַבער, די עפענדים, נישט צוצולאָזענדיג זיי צו קיין שום יודישער אונטערנעהמונג, וואו זיי זאָלען אויך זיין מיטבעטייליגט, ברענגט דערצו, אַז די עפענדים העצען דעם פשוט'ן אַראַבער און איהם מאַכען א שונא צו אונז. און דאָס זאָל זיין די שולד פון דער ציוניסטישער ליידונג, וועלכער קוקט דערויף מיט פערמאַכטע אויגען.

בנוגע דאָס שפּראַכען-פּראָבלעם האַלט דער רעפערענט, אַז די בעציהונג צו יודיש איז א אונטאָלעראַנטע און דער צייט, ווען אַלע אַנדערע שפּראַכען ווערען דאָרט יאָ טאָלערירט.

צום סוף שטעלט זיך דער רעפערענט אָפּ אויף דער פראַגע וועגען איינאָרדנען זיך אין ארץ ישראל. דער רעדנער האַלט זיך ביי זיין אַרויסגעזאָגטער מיינונג, אַז דער האַנדעל און אינדוסטריע מוזען זיין א סך פערטרעטען. עס זענען דאָ דרינגענדע אינדוסטריע-צווייגען, וואו מיט א גאַר קליינעם קאַפּיטאַל וואָלט זיך א פעהיגער מענש געקענט איינאָרדנען און אַזוי אַרום וואָלט דער א"י אימפּאָרט פערקלענערט געוואָרען און אויפ'ן דאָזיגען חשבון וואָלטען טויזענדער פאַמיליעס געקענט מאַכען א לעבען. א"י האָט גרויסע האַנדעלס-מעגליכקייטען און מענשען פון מסחר און אינדוסטריע וואָלטען אויסער זיך און איהרע פאַמיליעס געקענט שאַפען אַרבייט פאַר טויזענדער אַנדערע יודען.

דער צוויי שעה'דיגער רעפעראַט איז אויסגעהערט געוואָרען מיט פיל אינטערעס און בעשאָנקען דעם רעפערענט מיט אַפּלאָדיסמענטען.

שמואל

אכטונג „אָרט"-שילער און שילערינס

אַלע געוועזענע שילער און שילערינס פון די פּראָפעסיאָנעלע „אָרט"-קורסען ווערען דערמיט געבעטען זיך צו מעלדען אין קאַנצעלאַריע פון „אָרט" וואָלטשאַנסקאַ 27, כדי אַנטייל צו נעמען אין דער אָפּצייכנונג לטובת די „אָרט" קורסען. די אָפּצייכנונג קומט פאַר דאָנערשטאַג דעם 23 יוני.

פון זשורנאַליסטען-סינדיקאַט

היינט, מאָנטאָג, 1 א זייגער נאַכמ. קומט פאַר אין אייגענעם לאָקאַל (אַנדזשעיאַ 6) אַנ'אויסערגעוועהנליכע פערזאַמלונג פון דער יודישער סעקציע ביים „זשורנאַליסטען-סינדיקאַט". אויף דער טאָג-אָרדנונג די אורלויב-פראַגע. די פערזאַמלונג וועט פאָרקומען ביי יעדער צאָהל אָנוועזענדע.

נאַכט-דיזשורען און די אַפּטייקען

היינט דיזשורירען פאָלגענדע אַפּטייקען: י. קאָפּראָווסקי (נאָוואָמיעיסקאַ 15), ס. טראַווקאָווסקאַ (בזשעזשינער 56), מ. ראָזענבלום (שרודמיעיסקאַ 21), מ. באַרטאָשעווסקי (פּעטריקאָווער 95), י. קליפּעל (קאָנטנאַ 54), ל. משינסקי (ראָקיטשינער 53).

אליעזר פאַבריקאַנט נ"ע

(א פּאָר ווערטער נאָכ'ן טויט פון יודישען צייטונגס-פערקויפער)

נישט קיין פאַבריקאַנט און אפילו נישט א זוהן פון א פאַבריקאַנט איז ער געווען. אט דער 48 יעהריגער לייזער'ל פאַבריקאַנט, וועלכער האָט פאַרטראָגען ראָנערשטאַג, נאָך לאַנגע און שווערע ליידען, אויסגעהויכט זיין כשר'ע נשמה, — גאָר אַנ'אָרימער צייטונגס-פערקויפער, וואָס איז יאָהרען-לאַנג געשטאַנען ביי זיין צייטונגס-בודעל, פערקויפט אין א טויער אויף שרודמיעסקאַ 60, און פערדינען דערפון זיין קנאַפּע חיונה.

א גאַנצען טאָג, סיי זומער סיי ווינטער, פלעגט ער זיצען אויף א צובראָכען קעסטעל, נעבען זיין צייטונגס-בודעל און בין קונה לקונה האָט ער טעיין געווען אין א יודיש ספר.

ער איז געווען א יוד א בן-תורה, א בקי אין פערשידענע יודישע ספרים. צו יעדער טאָג-טעגליכער געשעהעניש האָט ער געהאַט א טרעפליכע בעמערקונג און א גלייכוואָרט פון א מאמר חז"ל, א מדרש א. א.

זעלטען צייט האָט מען איהם געקענט טרעפען גאַנץ אָפּט, האַלטענדיג א פליי-פעדער אין האַנט און צייכענען עפּ'ס אויף שמוציגער פּאַפּיר. נישט קיין חשבונות מיט זיינע לעזער פלעגט ער געמאַכט פיהרען. צו וואָס די חשבונות? פלעגט ער זאָגען, ווער דאַרף מיינע פאַר ראָשיצן? קיינער וועט מיר, חלילה, נאָכקראַמירען און ווען יאָ — זאָל איהם אויך מאוחל בעקומען, מסתמא האָט ער נישט צו בעצאָהלען... געשריבען אָבער האָט ער עפּעס גאָר אַנדערש: ער פלעגט איבערזעצען העברעאישע און יודישע לידער, וועלכע פערשטענדליך רעליגיעזע, אָדער נאַמור-לידער. אז בערהויפּט האָט ער בעזונגען די יודישע ימים-טובים און פרייע פערזען. נישט איינמאָל האָט ער מיר פאָרגעלעזען על רגל אחת זיינע שאַפונגען און ב'מוז מודה זיין, אַז אַט דאָס קליין יודעלע האָט געראַט א גאַנץ פיינעם ליטעראַרישען חוש און גאָרנישט קיין שלעכטען סטיל. געשריבען האָט ער פאַר זיך, נישט פאַר קיינעם. איינציגע עלטערע לעזער זיינע האָבען ביי איהם אויך בעשטעלט א אויפשריפט אויף א מצבה און די יונגערע — חתן-כלה ברויף צוזאַמענגעפּלאָכטען מיט בראָזא און פּאָעזיע אויגאַנעם. פאַר אָט דער אַרבייט האָט ער קיין געלד נישט גענומען, גאָר גלאַט אַזוי אויס ליבע צום שרייבען.

איינמאָל האָב איך איהם, פערבייענדיג געפרעגט: און וואָס איז ר' לייזער מכח פרנסה?

— געהט שוין, געהט, האָט ער געענטפערט נישט מיט ווייניג בטול, נאָרישקייטען ל'לעבען. דער איבערשטער זאָרגט שוין פאַר מיר. מיין גילדען אָדער צוויי א טאָג, וואָס איך ברויך, שיקט ער מיר צו און וואָס נאָך פעהלט מיר?...

מיר ווייסען דאָך יאָ, אַז די וועלט איז נאָר א פּרוזדור, דער עיקר איז דאָך יענע וועלט, די עלמא דקשוט, און מ'דאַרף יעדען טאָג זיין גרייט צו דער מאָביליזאַציע...

יאָ, יענער טאָג האָט טאַקי אויף זיך לאַנג נישט געלאָזט וואַרטען. נאָך עטליכע חדשים שווערע ליידען האָט זיך לייזער'ל געזעגענט מיט'ן „פּרוזדור" און א שיינענדיגער זיך געלאָזען צו די טרקלין, די טויערן פון וועלכע וועלען זיך געוויס פאַר איהם ברייט פונאַנדערעפענען...

חבל על דאבדין!

ש. ראָזענשטיין

טעאַטער און קונסט

סטווילא פּאָסטאָר אין „דזשאַז טענצערין"

אין יוד. טעאַטער אין פילהאַרמאָניע ווערט היינט ווידער געגעבען „די דזשאַז-טענצערין" וועלכע צייכענט זיך אויס מיט'ן שפּאַנענדען אינהאַלט און פיל מעלאָדיש'ע נומערן און טענץ. די הויפּט-ראָלע פיהרט אויס סטווילא פּאָסטאָר.

פייערליכע ערעפענונג פון יודישען טעאַטער-סעזאָן אין „סקאַלאַ"

לאָדז בעקומט ענדליך ווידער א יודיש טעאַטער ווי עס פּאַסט פאַר אַזא גרויסען יודישען קיבוץ. שוין אין די נאָהנסטע טעג הויבט אָן שפּילען אין איבערגעבויטען, גרויסאַרטיקען בעניימטען טעאַטער „סקאַלאַ" א פיינער, גרויסער, קינסטלערישער אַנסאַמבל, זאָרגפעלטיג צונויפגעשטעלט פון די מעגליך-בעסטע אַרטיסטישע כוחות פון וואַרשא און ווילנע, אונטער דער ליידונג פון בקאַנטען דראַמאַטורג און רעזשיסער מאַרק אַ ר נ ש ט יי ן.

אין די ערשטע פאָרשטעלונגען טרעט אויף איינע פון די גרעסטע יודישע שוישפּילערן אין אונזער צייט ב ע ר ט אַ ג ע ר ס ט ע ן.

בערטאַ גערסטען קומט פון ניו-יאָרקער קונסט-טעאַטער, וואו זי האָט א רייהע יאָהרען געשפּילט די הויפּט-ראָלען צוזאַמען מיט רודאָלף שילדקרויט, יעקב בעלאַמי און מאָריס שוואַרץ. וואַרשע, ריגע, און ווילנע האָט דעם חשוב'ן גאַסט אויפגענומען מיט דער גרעסטער פרייד און בעגייסטערונג. מען דאַרף האָפען, אַז אויך לאָדז וועט אין דער הינזיכט נישט אָפּשטיין פון איהרע גרויסע שוועסטער-שטעדט.

די פייערליכע ערעפענונג פון נייעם יודישען טעאַטער קומט פאַר פרייטאָג 24-טען ד. ח. ווערען דער פּיעסע, וואָס וועט געשפּילט ווערען, וועט געמאָלדען ווערען אין די נאָהנסטע אַנאָנסען.

ראַדיאָ פּראָגראַם

מאָנטאָג דעם 20-טען יוני

לאָדז (233,8) 11.58 שעה-צייכען און טאָג פּראָגראַם, 12.10 איבערזיכט, פון פון פּרעסע 12.40 וועטער-בעריכט, 12.45 פּליטען, 8.40 פּליטען 4.40 א שמועס אין דער פראַנצויזישער שפּראַך 5.— לייכטע-מוזיק — 6.— פאָרטראַג 6.10 לייכטע-מוזיק, 7.15 פערשידענעס 7.35 ראַדיאָ פּרעסע זשורנאַל, 7.45 קאָמוניקאַט פון דער לאָדזער האַנדעלס-קאַמער, פּראָגראַם אויפ'ן נעכסטען טאָג און רעפּערטואַר. — 8. פּעליעטאָן א ט. „די יוגענד אונזער צוקונפט" 8.15 טר. פון טעאַטער „נאָוואָשטשי" — אָפּערעטע „די בלום פון דער האַוואַי אינזעל". וועהרענד דער ערשטער פּויזע ביילאַגע צום ראַדיאָ פּרעסע זשורנאַל, וועהרענד דער צווייטער פּויזע טעאַטער ידיעות.

די שטאַט פון 12 הונדערט פאַגראַם-מצבות

(ענדע פון זייט 3)

וועלען מיר איינלעבען דאָ אַלע אויסשטאַרבען פון הונגער און א סוף פון הונגער און פון עפּידעמישע קראַנקהייטען, וואָס רויבען זיך אָן דאָ צו פערשפּרייטען אויפ'ן באָדען פון הונגער. סיידען...

— סיידען וואָס? — ווער איך אָנגעצויגען מיט נייגער.

— סיידען עס זאָל זיך ארויסווייזען פאַר אמת דער קלאַנג, וואָס איז פערשפּרייט אין שטאָט, אַז אַמעריקע וועט אָנגיסען אָנהויבען צו שיקען ברויט קיין רוסלאַנד, אַזוי ווי זי האָט עס געטאָן אין די יאָהרען פון גרויסען הונגער, אָנהויב רעוואָלוציע...

אַט דאָס איז איצט נאָוואָגראַד-וואָ- [illegible] לער, וואָס ליגען צווישען נאָוואָגראַד-וואָלינסק און זשיטאָמיר. אַט דאָס איז איצט יאַמפּאָל. אַט דאָס איז איצט קאָרניץ. אַט דאָס זענען איצט אַלע שטעטלעך, וואָס ליגען אויף דער גרעניצ-ניץ.

נאָוואָגראַד-וואָלינסק, א שטאָט פון איבערצוואַנציג טויזענד איינוואוינער, האָט איצט נישט מעהר ווי פינף טויזענד מענשען, די גרעסטע טייל פון זיי זענען נאַטירליך יודען, יודען, וואָס שטאַרבען ממש פון הונגער, וואָס געהען אויס נאָך א טרוקען שטיקעל ברויט.

עס איז איצט אין נאָוואָגראַד-וואָלינסק אַזא לאַגע אַז ווען איינער עסט ברויט, עלטערן ברויט, מוז ער עס עסען אין געהיים. ער מוז זיך אויסבעהאַלטען פון איינענע, פון שכנים, וואָס פערמאָגען נישט אויף א שטיקעל ברויט. ער מוז זיך אייבעהאַלטען, פרי נישט ארויסצורופען קיין בשוט'ע קנאה, פרי נישט צו רייצען דעם אַפּעטיט ביי הונגעריגע.

ווי אין אַלע שטעט, וועלכע ליגען ביי דער גרעניץ, איז די סאָוויעטישע מאַכט [illegible] נאָוואָגראַד-וואָלינסק.

דרעהען זיך דערפאַר אַרום אין נאָוואָגראַד-וואָלינסק יודען, און טוען אָפּסאָלוט גאָרנישט. און דער פריה שטעהען זיי אויף אַרומצודרעהען זיך א גאַנצען טאָג און זיך לעגען און אָוונד האַלב הונגעריגע, דערפרוירענע, אָפּגעריסענע און מיטלאָזע.

פערזענליכעס

די טעג איז צוריקגעקומען קיין לאָדז נאָך א 4-יעהריגען אויפענטהאַלט אין אַמעריקאַ אונזער בן-עיר דער טעלעוויזיע-אינזשעניער ה' וואָלף פּאַיעס.

אינזש. פּאַיעס האָט אין ניו-יאָרק אויפ'ן טעלעוויזיע-געביט געמאַכט א רייהע ערפינדונגען.

קופּאָן № 28
אויף אומזיסטע יורידישע עצות.
דער בעזיצער פונם דאָזיגען קופּאָן קען בעקומען אומזיסט יורידישע עצות דורכ'ן יורי-קאָנסול פון אונזער רעדאַקציע.
גילטיג היינט מיטוואָך,
ד. 20. יוני פון א אייענד·

אונדזער נעץ פון אויס:עלאַסענהייט און פּראָוואָקאַציעס

(בלעטלעך פון טאָג-בוך פון א רוסישער הויף-דאַמע)

34

23-טער מאַי.

היינט האָט מען דערצעהלט אין סאַלאָן, אַז אַן עסקאַדראָן גוואַרדיע היזאַרען האָט געמאַכט א בונט. מען האָט אָבער באַלד אַרומגערינגעלט די קאַזאַרמעס און אַלעמען אַרעסטירט. בראש פון די צובונטעוועטע הוזאַרען איז געשטאַנען אַנ'אָפיציר.

געקומענע פון יאַלטע דערצעהלען, אַז אויף דעם מיליטער-קאָמענדאַנט פון יאַלטע, פּולקאָווניק דומבאַדזע, האָט מען געוואָרפען א באָמבע, בעת ער איז פערבייגעפאָהרען מיט זיין אַדיוטאַנט נעבען דער דאַטשע פון א געוויסער נאָוויקאָוואַ. פּולקאָווניק דומבאַדזע און זיין אַדיוטאַנט זענען פערוואונדעט געוואָרען. דער בומביסט האָט זיך אַליין דערשאָסען.

באַלד נאָכדעם ווי מען האָט דעם פּולקאָווניק דומבאַדזע פערבאַנדאַזשירט די וואונדען, האָט ער באַלד בעפוילען ארויסצופיהרען פון ליוואַדיע 2 ראָטעס זעלנער און האָט זיי געהייסען אַרומרינגלען די דאַטשעס אויפ'ן ליוואַדיער שאָסע.

די זעלנער האָבען לויט'ן פּולקאָווניק דומבאַדזעס בעפעהל זיך אַריינגעריסען אין אַלע וואוינונגען פון די דאַטשעס, האָבען צובראָכען די מעבעל, צוראַבירט די חפצים און האָבען געשלאָגען אַלע דאַטשניקעס.

אויף אינדערפריה האָט פּולקאָווניק דומבאַדזע בעפוילען, אַז אַלע דאַטשניקעס פון נאָוויקאָוו'ס דאַטשע זאָלען זיך תיכף ארויסקלייבען פון דאָרט. די איינוואוינער פון דאַטשע האָבען געפּרובט אָפּבעטען די גזירה. אָבער פּולקאָווניק דומבאַדזע האָט געהייסען די זעלנער ארויסטרייבען מיט די קאָלבעס פון די ביקסען אַלע איינוואוינער און נישט דערלאָזען מיטצונעמען מיט זיך כאָטש דעם קלענסטען חפץ אין שטוב.

אין א ווייל אַרום האָבען די זעלנער געבראַכט א פאַס נאַפט. האָבען אַרומגעגאָסען די דאַטשע פון אַלע זייטען און איהר אונטערגעצינדען. די שריפה האָט אַרומגעכאַפּט אַלע בנינים פון דער דאַטשע און באַלד איז אַלץ געוואָרען א הויפען אַש.

בעת דער אויספאָרשונג וועגען אַטענטאַטאָר, האָט זיך ארויסגעוויזען, אַז ער איז נישט לאַנג צוריקגעקומען פון פּעטערבורג און קיינער פון די אָרטיגע איינוואוינער האָט איהם נישט געקענט.

אין א וואָך אַרום איז פון פּעטערבורג אַראָבגעקומען א צאַרישער דאַנק פאַר דומבאַדזעס אויסגעצייכענטער מלוכה-דינסט און אויך א העכערען ראַנג אין מיליטער. ער האָט בעקומען דעם ראַנג פון גענעראַל-מאַיאָר...

די אָרטיגע שוואַרץ-מאה'ניקעס האָבען לכבוד דעם קאָמענדאַנט דומבאַדזע איינגעאָרדנעט א גאַסען-מאַניפעסטאַציע און מיט קולות: „הוראַ"! „אַראָפּ מיט די זשידעס"! „אַ טויט די זשידעס!" האָבען זיי מאַרשירט איבער די צענטראַלע גאַסען פון יאַלטע.

24-טער מאַי 1907.

געוועזען היינט ביי אונז דער אַלטער קאַמערדינער פון צאַר ניקאָלאַ, ראַדציק. ער דערצעהלט, אַז דער צאַר האָט געשיקט רופען צו זיך דעם פאָרזיצער פון דער דומע גאָלאָווין און האָט איהם אָנגעזאָגט, ער זאָל נישט דערלאָזען צו רעדען אַזעלכע שאַרפע רעדעס געגען דער רעגירונג, אַז נישט וועט ער, דער צאַר, הייסען צוטרייבען די דומע.

5-טער יוני.

מיר האָבען שוין נעכטען געוואוסט אין סאַלאָן, אַז מען וועט היינט צוטרייבען די גאָסוד. דומע (דעם פּאַרלאַמענט). ווייל מען האָט אַרויסגערופען פון לאַגער דעם קאָנאָגוואַרדישען פּולק. מען האָט אַרעסטירט א סך דעפּוטאַטען. 5 פון די סאַמע לינקע האָבען בעוויזען צו אַנטלויפען.

אַרום די דאַטשעס אויפ'ן יעלאַגען-אינזעל אין פּעטערבורג, וואו עס וואוינען די פאַמיליעס פון מיניסטער סטאָליפּין און קריוושאַנאָווסקי, איז אַרומגעשטעלט א שטאַרקע שמירה פון פּאָליציי און זעלנער.

סטאָליפּין גופא איז שטילערהייט אָפּגעפאָהרען אין די פינלענדישע שכערן אויף אַנ'אינזעל, וואו ער בעהאַלט זיך אויס אין א געהיימען אָרט.

11-טער אָקטאָבער.

גענעראַל קלייגעלס האָט היינט גערעדט אין סאַלאָן וועגען די סבות, פאַרוואָס מאָסקווע איז געוואָרען אַזוי רעוואָלוציאָנעריש געשטימט. ער זאָגט, אַז אין אַלץ איז שולדיג דער מאָסקווער אָבער-פּאָליציי-מייסטער וולאַסאָווסקי.

בעת דער זעלביגער וולאַסאָווסקי איז געווען בעשטימט אַלס וואַרשאַווער אָבער-פּאָליצמייסטער, האָט מען דאָרט פון איהם נישט געקענט אויסהאַלטען צוליב זיין כאַמסטווע און גראָבויונגערישקייט.

וולאַסאָווסקי פלעגט פאַר יעדער קלייניגקייט אַרויפלייגען קאָלאָסאַלע שטראָפען אויף דער בעפעלקערונג און האָט דערמיט אויפגעבראַכט געגען זיך די גאַנצע בעפעלקערונג.

ווען מען האָט וולאַסאָווסקי'ן איבערגעשיקט אַלס אָבער-פּאָליצמייסטער אין מאָסקווא, האָט ער דאָרט געניצט פּראָווען די זעלביגע שטיק.

די מאָסקווער סוחרים זענען אָבער געווען ביי זיך האָפערדיג און האָבען זיך נישט געלאָזט שפּייען אין קאַשע. זיי זענען באַלד אַוועק מיט א דעפּוטאַציע צום גרויס-פירשט סערגיי אַלעקסאַנדראָוויטש און אַריינגעטראָגען אַן אָנקלאַגע געגען וולאַסאָווסקי'ן.

דער גרויספירשט האָט זיך אָבער נישט געמאַכט וויסענדיג פון דער אָנקלאַגע און וולאַסאָווסקי האָט ווייטער געטון דאָס זייניגע.

דאַן זענען די מאָסקווער סוחרים אַריין אין גרימצאָרן. זיי האָבען אינגאַנצען אויפגעהערט צו ווענדען זיך צום אָבער-פּאָליציי-מייסטער וולאַסאָווסקי מיט תחנונים און האָבען פערביסענערהייט געצאָהלט אַלע שטראָפען.

דערפאַר אָבער האָט דאָס מאָסקווער סוחר'טום אָנגעהויבען שטיצען די רעוואָלוציאָנערן, האָבען געגעבען א סומע געלט אויף צו פטר'ן דעם גרויספירשט מיט די באָמבעס און זענען בכלל „רויטער" געוואָרען.

14-טער אָקטאָבער.

היינט געווען אויף אָוונט-ברויט דער באַהן-מיניסטער שאַיפוס. ער האָט מיר געגעבען איבערלייענען א געהיימען בעריכט וועגען דער טעטיגקייט פון די רעוואָלוציאָנערע אָרגאַניזאַציעס אין טאַשקענט, דאָרט האָט מען געפּלאַנט מאַכען א בעוואָפנעטען אויפשטאַנד, וועלכער איז געווען אָרגאַניזירט דורך די באַהן-אַרבייטער צוזאַמען מיט א טייל זעלנער פון גאַרניזאָן.

אין דעם געהיימען בעפעהל וועגען אויפשטאַנד איז געווען גענוי אָנגעצייכענט דער פּלאַן פון בעוואָפנעטען אַרויסטריט און וועגען אַלע בעטייליגטע. דער געהיימער צוזאַמענפאָהר פון אַלע רעוואָלוציאָנערע דעלעגאַטען האָט געהאַט אַזוי בעשלאָסען: באַלד נאָכדעם, ווי עס ווערט געגעבען א סיגנאַל צום אויפשטאַנד, מוזען די ערשטע אַרויס אויפ'ן גאַס מיט געווער אין דער האַנד די רעוואָלוציאָנערע מיליטער-טיילען פון גאַרניזאָן.

די ערשטע טרעטען אַרויס די סאַפּיאָרען, וועלכע דאַרפען תיכף אָקופּירען אַלע אָפיצירען און קאָמאַנדירען, א חוץ יענע אָפיצירען, וועלכע געפינען זיך אין דער ליסטע נומער 7 פון דער געהיימער מיליטערישער אָרגאַניזאַציע.

(דאָס ווייטערע קומט)

לאָדזשער טאָגעבלאַט

דער רעדאַקטאָר נעמט-אָן פון ביז 7 אין אָוונט
נישט בעשטעלטע מאַנוסקריפּטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

„Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skz. poczt. 16
טעלעפאָנען: רעדאַקציע 160-57, אַדמיניסטראַציע 160-47

די איינהייטליכקייט פון דער יודישער פּראַגע

אונזערע וועה-געשרייען די גאַנצע יאָהרען נאָך דער מלחמה מאַכען אָפּט דעם איינדרוק, ווי א בעוואוסטזיניגער רוף נאָך הילף. מיר פלעגען רופען צו די היימישע מאַכטגעבענדיגע פאַקטאָרען, צו די איינענע פיהרער'ס, אַמאָל צו פרעמדע, איבער-ירדישע כוחות, מ'זאָל אונז אַרויסהעלפען פון'ם שרעקליכען חורבן.

אין דער אמת'ן אָבער זענען די אַלע געשרייען געווען בלויז אַנ'אינסטינקטיווער קרעכץ פון א קראַנקען, אויף אַזוי פיל אומבעוואוסטזיניג, אַז אונזער העכסטער פערלאַנג איז געווען, מ'זאָל אונז נישט רוהרען, נישט איבערקעהרען, נאָר בלויז בעשמירען מיט אַביסעל בוימעל זאָל עס זיין בוימעל פון פאַנטאַסטישער פּראַזעאָלאָגיע, אַבי אַביסעל אנצושטילען אויף א רגע אונזערע ווערטאָגען...

אָבער ליגענדיג אַזוי נישט גערוהרט און קרעכצענדיג פון וועהטאָג, האָט דערווייל די קרענק זיך פערשטאַרקט, און איצט קומט שוין די גאַנגרענע איבערן גאַנצען אָרגאַניזם פון'ם יודישען פאָלק.

ס'נעמט אָן א שוידער, צו דערמאָנען זיך, אַז אויך די שטאַרקע טיילען פון אונזער פאָלק, צו וועמען מיר האָבען אַרויפגעקוקט מיט האָפענונג און גלויבען, זענען שוין געבראָכען. נאָך שרעקליכער איז דער געדאַנק, אַז יענע ליידען אויף דער זעלביגער קרענק, וואָס מיר.

א קלאָג קומט אָן פון אַמעריקא, וואו פון 4 מיליאָן יודען זענען ווענינגסטענס צוויי מיליאָן דעקלאַסירט. זיי האָבען צוערשט, אַריינפאַלענדיג אין דעם נייעם לאַנד, זיך געכאַפּט צום נאָדעל-פאַך, און ס'האָט זיך געדוכט, אַז עס איז געשעהן א ישועה, יודען האָבען איבערגעלאָזט זיך איבערגעשולט, פּראָדוקטיוויזירט פון קרעמערס, מלמדים און שמשים געוואָרען אַרבייטער. אָבער די אומגליקליכע ערמקייט פון'ם איבערבורגער האָט באַלד זיך נוקם געווען, אַלע יודען האָבען זיך געוואָרפען אויף שניידעריי, פּונקט ווי אַמאָל, אין שטעטעל, אויף קרעמעריי. ס'איז ענטשטאַנען אַנ'איבער פּראָדוקציע, צעהנדליגער טויזענטער יודען זענען איצט אומבאַרמהערציג אַרויסגעוואָרפען פון די פאַבריקען אויפ'ן גאַס, וואו זיי ווערען צופרעסען פון הונגער.

חוץ דעם, זענען יודען געוואָרען אַרבייטער נאָר מיט די הענד, אָבער נישט מיט דער נשמה. זייערע קינדער האָבען זיי געכאָוועט פאַר אינטעליגענטען און אַז, דראָט געשאַפען א מורא'דיגע איבערפּראָדוקציע. אַז אין קליינ-האַנדעל איז פאַרהאַן מאַפּעל מעהר, ווי מ'דאַרף, איז דאָך איבעריג צו דערצעהלען.

אין סך הכל זענען א העלפט יודען אין אַמעריקע איבעריג, דעקלאַסירט!

און א קלאָג קומט פון דייטשלאַנד. נישט דער פחד פאַר היטלערן, נאָר דער עקאָנאָמישער חורבן פון יודען וואַרפט אַריין אין יאוש. ס'ווייזט זיך אַרויס, אַז די גלייכבערעכטיגונג אין דייטשלאַנד איז געווען א מיראַזש. בלויז א קליינער טייל פון יודען איז דאָרט פערנומען אויף פּראָדוקטיווע פּאָזיציעס, די גאַנצע יודישע מאַסע איז אויך דאָרט געזונקען אין האַנדעל, און לופט-פּרנסות, און איצט איז די יודישע שיף צושמעטערט, דער יודישער אָרגאַניזם גאַנגרענעזירט. אַפילו די עלטסט-דייטשע יודען קומען שוין אָן צו צדקה, צו אומזיסטע קיכען, צו איבערגענוצטע נדבה-מלבושים.

און דער חורבן פון'ם עסטרייכישען יודענטום איז דאָך שוין לאַנג פעסטגעשטעלט.

אומעטום איינס און דאָס זעלביגע — יודען זענען גלייכבערעכטיגט בלויז אויפ'ן פּאַפּיר, אָבער די ווירקליכקייט האָט זיי נישט אַריינגעפּלאַצט אין דער עקאָנאָמיק פון לאַנד, און אָרגאַניזם פון דער מלוכה, זיי זענען פערבליבען א פאָלק מיט אַנ'איינענער סטרוקטור, מיט א באַזונדערער פּסיכאָלאָגיע, מיט ספּעציפישע נויטען און פּראָבלעמען.

און אָט די באַזונדערקייט און ספּעציפישקייט פון דער לאַגע, די איינהייטליכקייט פון דער יודישער מחלה אין אַלע לענדער פון דער וועלט, קען אפשר דינען פאַר א שטיקעל טרייסט, אַז עס וועט פאָרט אַמאָל געפונען ווערען אַנ'איינהייטליכע רפואה צו די יודישע צרות.

בסוף כל סוף זענען די רעצעפּטען, וואָס מ'פלעגט פערשרייבען אומעטום, שטאַרק געראָטען איינער און אַנדערן. דאָ און דאָרט האָבען זיך די זעלביגע עצות: אינדוסטריאַליזאַציע, אָרגאַניזאַציע, מלוכה-אַמטען און — עמיגראַציע.

דער לעצטער פּונקט זעהט אויס אין פּלאַן צו זיין אַביסעל קאָמיש. אויב אומעטום איז שלעכט, טאָ וואָס קען העלפען די עמיגראַציע?

איז עס אָבער נישט אַזוי. עמיגרירען קען מען נישט נאָר אין אַנדערע לענדער, נאָר אויך אין אַנדערע שטעט פון זעלביגען לאַנד.

אין רוסלאַנד איז געווען א באַוועגונג אַריבערצופיהרען יודען בעלי-מלאכות פון די ווייטע גובערניעס און פון [illegible], אין פּוילען, זענען פאַרהאַן כמעט יודען-ריינע געגענטען, וואו די יודישע ענגע [illegible] און אונגאַרן אַמאָל וואָלטען נאָך געקענט בעסער איבערקעהרען. אין אַמעריקא זענען פאַר יודען אָפען די [illegible] טעריטאָריען אין די דרום'דיגע און מערב'דיגע שטאַטען. דאָס זעלביגע איז אודאי אויך אין דייטשלאַנד, פראַנקרייך און אין אַלע איבעריגע לענדער.

בכלל זענען די יודישע פּראָבלעמען גילטיג פאַר אַלע לענדער פון דער גאַנצער וועלט. נאָר ביז איצט האָבען מיר זיי נישט פּראַקטיש אַרומגעטראַכט און [illegible], אָדער ריכטיגער: אין אינטערנאַציאָנאַלען, אַלוועלטליכען מאַסשטאַב. מיר האָבען גערעדט וועגען פּוילישע יודען, וועגען פינסקער בלאָטעס, וועגען לאָדזשער [illegible] — און אונזער [illegible] האָט קיין רעזולטאַט נישט געהאַט.

נאָר אַנ'אַלוועלטליכע [illegible] וועט [illegible] דאָס יודישע פּראָבלעם אין זיין גאַנצער ברייט, [illegible] דעם גאַנצען „[illegible]" וואָס איז אומעטום פול מיט [illegible] יסורים. מיר וועלען [illegible] אַנדערע, די פּרינציפּ[illegible] פון דער יודישער פּראַגע, און [illegible] וועט דער [illegible] פּרינציפּיעלער ענטפער קענען דערפיהרען צו פּראַקטישע רעזולטאַטען.

פ. ל.

פּרדסים...

וואָס איך האָב געהערט און געזעהן אין ארץ-ישראל

פון דר. א. מוקדוני.

II

איך פאָהר איבער די פּרדסים, איך זאַפּ אַריין אין מיר דעם ריח פון מאַראַנצען בליהעכץ, פון פייכטער, אויפגעגראָבענער ערד און פון יודישער אַרבייט.

עס פיהרט דער קאָאָפּעראַטיוו „יכין", וואָס איז ביי דער הסתדרות, ביי דער יודישער אַרבייטער אָרגאַניזאַציע, בעווייזען די פּרדסים, וואָס ער פּלאַנצט פאַר יודען אין דער גאַנצער וועלט.

„יכין" נעהמט אויף זיך צו פּלאַנצען, אויפהאָדעווען און שפּעטער אַפילו פערוואַלטען מיט די שוין פערטיגע פּרדסים.

עס ווייזט מען מיר א גרויסען פּרדס, וואָס „יכין" האָט געפּלאַנצט פאַר איטאַליענישע יודען פון דער שטאָט פלאָרענץ, דער פּרדס הייסט טאַקע „פּרחיה" (פלאָרענץ).

אָבער דער עיקרשט וויל מען מיר ווייזען די פּרדסים, וואָס „יכין" האָט געפּלאָנצט און פּלאַנצט פאַר אַמעריקאַנער יודען.

איך קום צו א פּרדס פון א גרופּע אַמעריקאַנער יודען. דער פּרדס הייסט גן רש"ל, עס איז שוין א פערטיגער, אַנ'אויסגעוואַקסענער פּרדס, די מאַראַנצען האָט מען שוין אינגאַנצען אַראָפּגענומען און מען קוויקט זיך שוין מיט זיי ערגיץ ווייט אין ענגלאַנד, אָדער אין אַנ'אַנדער לאַנד אין איירופּא.

האָב איך געקענט בלויז פערזוכען די באַנאַנעס, וואָס זענען געלעגען אין דעם נייענקען, ליכטיגען פאַקהויז אין בערגלעך.

די באַנאַנעס האָבען זיך אַביסעל צוגעקיהלט היינטיגס יאָהר זענען אין פּאַלעסטינע געווען שטאַרקע קעלטען, זענען די באַנאַנעס אַביסעל נישט מיט אַלעמען, אָבער געליטען האָט אַביסעל בלויז דער וואוקס, דער טעם איז געבליבען דער זעלביגער.

דערנעבען האָט מען מיר געוויזען א יונגענקען פּרדס.

און צום סוף האָב איך געזעהן א פּרדס. וואָס ווערט איצט געפּלאַנצט פאַר אַנ'אַמעריקאַנער גרופּע „חרות", קליינינקע, צאַרטע ריטעלעך זענען עוּשט אַריינגעזעצט אין דער ניי אויפגעאַקערטער ערד, ערשט תהלים זענען אין דער ערד [illegible] ריינגעפּלאַנצט געוואָרען.

א גרוס זיי אַמעריקאַנער יודען, פון זייערע אויסגעוואַקסענע פּרדסים, א גרוס זיי פון די יונגינקע פּרדסים און א גרוס זיי פון די פּרדסים עוּף'עלעך.

געטרייע הענד פערנעהמען זיך מיט זיי.

דער מוסר השכל (אין פּאַלעסטינע געהט עס נישט אָן א מוסר השכל) פון דעם איז—

מען קען זיצען אין אַמעריקא אין אַפריקא. און אין אַלע עקען וועלט און פּלאַנצען פּרדסים אין פּאַלעסטינא.

„יכין" בעווייזט מיר א גרויסע חשבון פון גאָר פיל דונאַמס ערד, וואָס ער האָט פערפּלאַנצט און וואָס ער נעהמט פּלאַנצען.

„יכין" טוט אַלע אַרבייטען פאַר'ן אייגענטימער פון א פּרדס ער נעהמט אַראָפּ די מאַראַנצען, פּערפּאַקט זיי אין קעסטלעך, שיקט זיי אַוועק וואו מען דאַרף, רעכענט זיך אָפּ מיט'ן בעל-הבית און שיקט איהם אָפּ דעם ריוח.

הכלל מען קען בויען פּאַלעסטינא זיצענדיג אין ניו-יאָרק און אין סאַן פראַנציסקאָ.

א חוץ „יכין" זענען דאָ אַנדערע, וואָס נעהמען אויף זיך אויסהאָדעווען געראָטענע פּרדסים.

איז אָדער פאָהרט אַליין אין פּאַלעסטינא, אָדער לאָזט אייער קאַפּיטאַל פאָהרען קיין פּאַלעסטינא.

דאָס איז דער מוסר השכל:

בעדעקט די פּאַלעסטינער ערד מיט פּרדסים!

פאָהר איך איבער יודישע פּרדסים, אָבער עפּעס אין סאַמע מיטען שטויסען מיר זיך אָן אויף א וועלדעל פון אַליווען בוימער.

זקנים'לעך זענען די אַליווען בוימער, מיט גרויע קעפּעלעך און מיט געבויגענע זקנים'לעך שטילינקע און גוטינקע.

עס איז אַנ'אַראַביש-ר, זאָגט מיר מיין מיט-רייזענדער.

עס דויערט לאַנג, זעהר לאַנג ביז אַנ'אַליווען בוים וואַקסט אויס און גיט אַליווען. די אַליווען בוימער ווערען אַלט, גרוי און געבויגען און ערשט דאַן געבען זיי פרוכט.

מיר האָבען קיין צייט נישט צו וואַרטען...

מיר דאַרפען וואָס גיכער בעדעקען פּאַלעסטינער ערד.

פּרדסים וואַקסען אויס אין זיבען-אַכט יאָהר, זיי וואַקסען מיט דער זעלביגער שנעלקייט וואָס מיר וואַקסען...

שפּעטער, שפּעטער ווען מיר וועלען קענען האָבען געדולד וועלען מיר פּלאַנצען אַליווער בוימער.

שפּעטער וועלען מיר האָבען געדולד צו וואַרטען.

דעקלאַראַציע אין לאָזאַן בעדייט א קאַפּיטולאַציע פון פראַנקרייך

די רעפּעראַציע-פראַגע איז שוין פולשטענדיג ליקווידירט. — ראַטען-רוסלאַנד און די קאַפּיטאַליסטישע מלוכות האָבען אַרויסגעהאָנגען א ווייסע פאָהן. — אָפּקלאַנגען פון דער פּוילישער פּרעסע.

„די דעקלאַראַציע פון די 5 מלוכות בנוגע דער ענטשעדיגונג — שרייבט „גאַז. וואַרש." — בעדייט אין דער ווירקליכקייט די ליקווידאַציע פון די רעפּעראַציע-צאָהלונגען.

„אַז די דייטשען האָבען אַזוי אויפגעפאַסט די דעקלאַראַציע בעווייזט די שמחה אין דייטשלאַנד צוליב דער ערקלערונג פון די 5 מלוכות און די האַסע אויף די דייטשע בערזעס.

„מ'קען נעהן אין גרעסטען נעוועט, אַז די דייטשען וועלען מעהר נישט בעצאָהלען קיין איין פּעניג אויפ'ן חשבון פון ענטשעדיגונגען. דאָס איז דער רעזולטאַט פון דער פּרודענטער עוואַקואַציע פון רהיין-געביט. מ'דאַרף געדענקען, אַז פאַר דער דאָזיגער עוואַקואַציע האָבען די דייטשען בעצאָהלט און האָג מיט א פייערליכער פערפליכטונג צו בעצאָהלען די ענטשעדיגונגס-סומע לויט'ן יאָנג-פּלאַן. די עוואַקואַציע פון רהיין האָט אויך געזאָלט ברענגען א בערוהיגונג אין איירופּא און ברענגען אין דייטשלאַנד שלום-שטימונגען. אין אמת'ן אָבער איז דער יאָנג-פּלאַן געשטראָכען, און אָנשטאָט שלום-שטימונגען דערשען אין דייטשלאַנד קריגס-שטימונגען.

„לפנים הייסט עס, אַז די דעקלאַראַציע איז געקומען אַלס רעזולטאַט פון א הסכם צווישען ענגלאַנד און פראַנקרייך, פאַקטיש אָבער האָט העריאָ קאַפּיטולירט פאַר מאַקדאָנאַלד'ן, וועלכער געהט קאָנסעקווענט אויפ'ן וועג פון אָפּשוואַכען פראַנקרייך און פערשטאַרקען דייטשלאַנד."

„גאַז. פּאָלסקאַ" פילאָזאָפירט איבער דעם אַלט-נייעם פּראָבלעם: קאַפּיטאַליסטישע, אָדער סאָציאַליסטישע מלוכה אָרדנונג. די צייטונג מיינט, אַז ביידע קאַפּיטולירען. ד. ה. סיי די קאָמוניסטישע מלוכה-פאָרם, סיי די קאַפּיטאַליסטישע.

„דער אונטערשייד אָבער אין די צוויי מלוכה-פאָרמען בעשטעהט דערין, וואָס די קאָמוניסטישע מלוכה-מאַשין פונקציאָנירט נאָרמאַל, אַרבייט גלענצענד, און אויב די קאָמוניסטען ציהען זיך צוריק, ערלויבען פּריוואַט האַנדעל, א. ד. ג. איז עס א רעזולטאַט פון לעבען, וואָס איז נעגען דער מאַרקסיסטישער אידעאָלאָגיע. די קאַפּיטאַליסטישע אָרדנונג, דאַגעגען, לעבט אַדורך א שווערע קריזיס נישט, ווייל זי שטעהט אין סתירה צום לעבען, נאָר דער אַפּאַראַט, די פּאָליטישע פאָרמען פון דער קאַפּיטאַליסטישע אָרדנונג טויגען נישט".

לויט דער דאָזיגער צייטונג קומט אויס, אַז די פאַשיסטישע מלוכה-פאָרם איז די בעסטע אין דער וועלט. דאָס איז אמת א שטיקעל איבעראַשונג, אָבער סוף-כל-סוף קען מען פערשטעהן, אַז געוויסע מיטאַרבייטער פון דער דאָזיגער צייטונג קוקען אויף רוים, ווי אויף אַנ'אידעאַל. [illegible] די גאַנצע מעשה וועגען [illegible] איז [illegible] נישט נאָהענט צו [illegible]. ביידע צדדים [illegible] זיך [illegible] קאַמף, און אויב ס'איז איצט אביסעל שטיל, איז עס נישט ווייל ביידע צדדים קאַפּיטולירען, נאָר פערקעהרט, ווייל מ'גרייט זיך שטאַרק און פיבערהאַפט צום ענטשיידענדען קאַמף.

די איבעריגע פּוילישע צייטונגען [illegible] מען פיל פּלאַץ איבער-שלעזיען און צוזאַמענהאַנג מיט די נעכטיגע פייערונגען צוליב איהר 10 יעהריגער אַנגעהעריגקייט צו פּוילען.

דער שרעקליכער פאָגראָם אין אַדען

דריי טעג האָבען פינסטערע עלעמענטען געבושעוועט אין יודישען קוואַרטאַל, פאָגראָמירט און גערויבט

לאָנדאָן (יטא) די יודישע טעלעגראַפען-אַגענטור דערוויסט זיך איצט פון בריף, וואָס זי האָט בעקומען פון איהר פערשטעהער אין אַדען, אַז די [illegible] וועגען די אַנטי-יודישע אונרוהען אין אַדען, וואָס זענען געווען אַדרעסירט צו דער ימ"א אין לאָנדאָן, זענען דורך דער אַדענער מאַכט פערהאַלטען געוואָרען.

פון די בריף, וואָס ימ"א האָט איצט בעקומען פון אַדען, לאָזט זיך צוזאַמענשטעלען דאָס פאָלגענדע בילד וועגען גאַנג פון די אַנטי-יודישע אונרוהען אין דער שטאָט.

מאָנטאָג דעם 23 מאַי האָט מען אַנבעגעגענט, אַז אין אָוונט האָט מען איינעם פון די מעטשעטען געפונען בעשמוצט. גלייך האָבען פינסטערע עלעמענטען גענומען פערשפּרייטען קלאַנגען, אַז דאָס האָבען יודען אַריינגעוואָרפען שמוץ אין מעטשעט. עס האָט זיך באַלד פערזאַמעלט א המון, וואָס האָט זיך מיט דעם געשריי געגען די „בלוט-טרינקער" געלאָזט אין יודישען קוואַרטאַל.

ווער עס האָט זיך נישט בעוויזען אויס צובעהאַלטען, איז געשלאָגען און פערוואונדעט געוואָרען. אין גאַנצען יודישען קוואַרטאַל האָט זיך אָנגעהויבען א רויבעריי. נאָך א קורצער צייט איז אָנגעקומען פּאָליציי און אָבגעשטעלט דעם פּאָגראָם.

אין געוויסע ערטער אָבער, הינטער די פּלייצעס פון דער פּאָליציי, האָבען גרופּען מוסולמענער ווייטער באָמבאַרדירט יודישע הייזער מיט שטיינער און ציגעל.

צו אָוונט איז אָבער געוואָרען רוהיג און יודען האָבען זיך גענומען צו פייערן ל"ג-בעומר.

דינסטאָג, דעם 24 מאַי און טאָג פון ל"ג-בעומר, האָבען די אַנפאַלען געדויערט א גאַנצען טאָג. אומעטום האָט זיך געטראָגען א געשריי פון געשלאָגענע פרויען און קינדער, פון עטליכע גאַסען האָט פּאָליציי פערטריבען די אַנפאַלער, אַנדערע זענען אָבער איבערגעלאָזען געוואָרען אויפ'ן חסד פון צעווילדעוועטען המון.

די פאַמיליע פון די מנחם'ס וועלכע זענען די אָנערקענסטע פיהרער פון דער יודישער קהלה אין אַדען, האָט זיך אָנגעגעבען א חשבון, אַז אויף דער פּאָליציי קאָן מען זיך אינגאַנצען נישט פערלאָזען. די מנחם'ס האָבען זיך געווענדעט צו דער מאַכט, אַז מען זאָל אין יודישען קוואַרטאַל שיקען בריטישע זעלנער פון דעם אָרטיגען גאַרניזאָן צו בעהערשען די לאַגע. די אינטערווענץ האָט אָבער נישט געהאַט קיין פעולה.

ווען עס איז צופאַלען די נאַכט, האָבען די פּאָגראָמשטשיקעס, וואָס האָבען זיך אין דער צווישענצייט געהאַט גוט אָרגאַניזירט, זיך צוגעגרייט צו א גענעראַל-אַטאַקע, אויף דעם יודישען קוואַרטאַל.

יודען האָבען זיך פערשלאָסען הינטער טיהרען און טויערן. גליקליכערווייז איז די גרעסטע מעהרהייט יודישע הייזער געבויט פון מאַסיווען שטיין און האָבען ברייטע ווענט, און בלויז א דאַנק דעם איז אויסגעמיטען געוואָרען אַנ'אַלגעמיינע שחיטה פון די יודען, וואָס וואָלט זיכער געקומען, ווען דער צייזישער המון וואָלט זיך צו זיי צוגעקריגען.

די אונרוהען האָבען אין יענע נאַכט געדויערט לאַנגע שעה'. די געשרייען פון דעם המון האָט מען געקענט הערען [illegible]. עטליכע שעה זענען אַלע יודישע הייזער באָמבאַרדירט געוואָרען מיט שטיינער. ציגעל, לים, קויט און די גאַנצע צייט האָט מען אין דער גאַנצער יודישער שכונה נישט אַנגעזעהן קיין איינציגען פּאָליציאַנט.

מיטוואָך פריה איז געקומען א פריש[illegible] אַנגריף אויפ'ן געטאָ. מען האָט געבראָכען פענסטער. ראַבירט האָבען [illegible], יודען, וואָס האָבען זיך געפונען אין דרויסען, זענען געשלאָגען געוואָרען. דאָס האָט געדויערט אַנ'ערך דריי שעה. קיין פּאָליציאַנט האָט מען די גאַנצע צייט נישט געזעהן פאַר די אויגען. אויף די פּסדר'דיגע טעלעפאָנישע אַלאַרמען צום בריטישען הויך-קאָמיסאַר האָט ער געהאַלטען אין איין פערזיכערן א זער טוט אַלץ, וואָס ער איז בכח איינצוהאַלטען די אָרדנונג.

דעם זעלבען טאָג איז דער קאָמיסאַר געקומען צו די מנחם'ס און ערקלערט. אַז די מאַכט וועט זיך אונטערנעהמען [illegible] די אָרדנונג, אויב די יודען וועלען זיך מתחייב זיין נישט צו פערלאָזען זייערע הייזער נאָך 6 אָוונט.

די גאַסען פון יודישען קוואַרטאַל זענען צו אָוונט-צייט געווען אויסגעפּלאַטערט מיט יודישען האַב-און-גוטס, מיט יריעות פון צעריסענע ספרי-תורה, וואָס דער המון האָט אַרויסגעשלעפּט פון די בתי-מדרשים, מיט צופּליקטע ספרי-קודש און אַנדערע געגענשטאַנדען.

ערשט דעמאָלט האָבען זיך אין יודישען קוואַרטאַל בעוויזען געפּאַנצערטע אויטאָס, און עס איז געוואָרען איינגעשטעלט רוה.

איצט איז אין אַדען רוהיג, הגם דער יודישער קבוץ איז נאָך נישט געקומען צו זיך. די יודישע געשעפטען אין באַזאַר זענען געשלאָסען. אַז עס ווערט טונקעל, דערוועגט זיך נישט קיין יוד אַרויסצוגעהן פון שטוב. די רעגירונג טוט אַלץ, וואָס זי קען צו באַגאַטעליזירען און פערטושען דעם גאַנצען פּאָגראָם.

א דאַנק דעם געבוי פון יודישען קוואַרטאַל זענען נישט געווען קיין סך אומגליקפאַלען פון די אַטאַקעס. דער שאָדען פון פערלוירענעם פערמעגען שטייגט נישט איבער 40,000 רופּיען, א סומע, וואָס איז זאָגאַר פאַר דעם אויסערסט-אָרימען יודישען ישוב אין אַדען זעהר א גרויסע.

איין שוהל איז אינגאַנצען חרוב געוואָרען. דער המון האָט פערניכטעט אַלץ, וואָס ער האָט געפונען. די [illegible] האָבען געפּרובט אויפברעכען אויך דעם ארון-קודש, וואָס איז געווען פעסט פערשלאָסען. דערפון האָט בעצייטענס פערהיט די פּאָליציי, וואָס האָט אַרויסגעטריבען די פּאָגראָמשטשיקעס פון מקום קדוש

אין רעזולטאַט פון די אונרוהען זענען אַנ'ערך 90 אַנפאַלער, וואָס זענען נישט קיין תושבים פון אַדען, דעפּאָרטירט געוואָרען אין דער טיף פון אַראַביען. די יודישע בעפעלקערונג האָט אָבער נאָך קנאַפּע האָפנונגען, אַז די אמת'ע אויפהעצער און רעדעלפיהרער פון די פּאָגראָמשטשיקעס זאָלען בעשטראָפט ווערען.

— § —

די שטאָט פון 12 הונדערט פאָגראָם-מצבות

א בריף פון נאָוואָגראַד וואָלינסק (זוויהיל) —:— פון ב. סמאַליאַר

אַריינפאַלען איצט אין נאָוואָגראַד-וואָלינסק, — קיין זוויהיל, — איז אַזוי ווי אַריינצופאַלען ערגעץ-וואו אין עק וועלט.

פערוואָרפען איז די שטאָט נאָוואָגראַד — וואָלינסק. די סאַמע לעצטע שטאָט איז זי איצט אויף דער סאָוויעטישער אוקראַיניש-פּוילישער גרענעץ. צוקומען צו איהר מיט דער באַהן איז נישט אַזוי לייכט. מיט א פּוהר — נאָך שווערער.

איז דערפאַר קען וואונדער נוט, וואָס נאָוואָגראַד — וואָלינסק איז אַזוי פערלאָזען, אַזוי חרוב.

אין סאַמע צענטער פון שטאָט, אויף אָפּגעצעמער גאַס, שטעהען נאָך ביז היינטיגען טאָג די חורבות פון די פערברענטע יודישע הייזער, וואָס די פּעטליורישע באַנדעס האָבען אונטערגעצונדען.

אין סאַמע צענטראַלער גאַס פון נאָוואָגראַד - וואָלינסק ליגט נאָך עד-היום דער שטעמפּעל פון די גרויליגע פּאָגראָמען, וואָס די יודען פון דער דאָזיגער שטאָט האָבען איבערגעלעבט אין 1919, אונטער פּעטליורא'ס הערשאַפט.

— פה נקברו... דאָ זענען בעגראָבען געוואָרען אַזוי פיל און אַזוי פיל הונדערטער יודען... — ליינענט איהר די אויפשריפטען אויף די קאָלעקטיווע מצבות, און עס נעהמט אייך דורך א שוידער איבער'ן לייב. אין די הונדערטער האָט מען דאָ יודען געשאָכטען. און די הונדערטער האָט מען זיי דאָ אויך שפּעטער בעגראָבען, הונדערטער קרבנות און אין קבר.

איהר געהט איבער די בלאָטיגע גאַסען פון נאָוואָגראַד-וואָלינסק, און איהר זעהט דעם גרויסען חורבן פון דער דאָזיגער שטאָט, און איהר דערמאָנט זיך אין ביאַליקס „שחיטה-שטאָט". דאָ נוט ווייט, אין א שטעטעל נעבען נאָוואָגראַד-וואָלינסק איז ביאַליק געבוירען געוואָרען, דאָ האָט ער [illegible] דערפיהלט דעם פאָר-געפיהל פאַר פּאָגראָמען.

אַנדער עס האָט זיך אָנגעהויבען די קאָלעקטיוויזאַציע און די אַרומיגע דערפער, האָבען יודען אין נאָוואָגראַד-וואָלינסק נאָך ווי עס איז געלעבט. זיי האָבען זיך געדרעהט אַרום די פּויערים, און ווי עס איז געקריגען פון זיי ברויט. זיי האָבען געקויפט, פערקויפט, געמסחר'ט, שפּעקולירט, געמאַכט א צרה'דיג לעבען, אָבער א לעבען.

די קאָלעקטיוויזאַציע אין דאָרף האָט געמאַכט א סוף צו די דאָזיגע אַלע לופט-פּרנסות. די קאָלעקטיוויזאַציע האָט אָפּגעשטעלט דעם פּויער אונטער א קאָנטראָל פון דער רעגירונג. ער קען שוין מעהר קיין ברויט נישט פערקויפען. ער, דער פּויער אַליין, איז איצט שוין אויך א נצרך. איהם אַליין פעהלט איצט אויס ברויט.

— און פון וואָס-זשע פאָרט לעבען דאָ יודען? דאָס וויל איך פונדעסטוועגען [illegible].

— א סך לעבען פון אַמעריקאַנער הילף, א סך פון דעם, וואָס קינדער פון אַנדערע שטעט און סאָוויעטען-פערבאַנד שיקען, און א גרויסע טייל יודען לעבען דאָ לעצטענס פון „סעק".

— פון וואָס? — קאָן איך גוט פערשטעהן דאָס לעצטע.

— פון „סעק", — גיט מען מיר צו פערשטעהן — פון „סעקרעטנע אַרבייט". פון געהיימער אַרבייט. פון אַרבייטען געהיים פאַר דער רעגירונג...

— געהיים פאַר דער רעגירונג? — קאָן איך עס נישט צעקייען.

— יאָ, דערקלערט מען מיר, — וואָס קאָנט איהר דאָ נישט פערשטעהן? נאָוואָגראַד-וואָלינסק איז פאַר די לעצטע יאָהרען געווען א גרויסער צענטער פון אויסלענדיש געלט. דער אומלעגאַלער האַנדעל מיט אויסלענדיש געלט איז דאָ אָנגעגאַנגען אויף דעם ברייטסטען מאַסשטאַב, ווייל די שטאָט ליגט ביי דער סאַמע גרענעץ, דורך נאָוואָגראַד - וואָלינסק האָט מען געשמוגעלט דאָלאַרען פון פּוילען. איצט האָבען די געוויזענע שמוגלער'ס גופא זיך געשטעלט און דינען ביי דער רעגירונג. זיי געבען אַרויס יענע, ביי וועמען מען גלויבט, אַז עס ליגען נאָך דאָלאַרען און זיי מאַכען דערפון א לעבען. א שמוציג לעבען, א לעבען פון א מסור, אָבער פאָרט א לעבען...

— נו, איז קיין קוסטאַרען זענען נאָר ביי אייך נישטאָ? יודען בעלי-מלאכות, וואָס זאָלען לעבען פון עהרליכער אַרבייט. צי זענען טאַקע נאָר אַזעלכע שוין אינגאַנצען נישטאָ בנמצא אין נאָוואָגראַד וואָלינסק?...

— קוסטאַרען? — קוקט מען מיר אָן. — פאַרוואָס זענען זיי נישטאָ? א ט קריגט זיי ביי אונז, ווייל איהר ווילט אין יעדען פאַל. די פּראַגע איז בלויז: וואָס קאָנען זיי טוהן, אַז עס איז דאָ פאַר זייערטוועגען נישטאָ קיין אַרבייט. איז שוין...

— דער „אַרטיעל", — דערצעהלט מען מיר ווייטער, — דאָס מיט א [illegible] צייט צוריק דאָ געגרינדעט א פאַבריק פאַר צוויי הונדערטער [illegible], נו, האָבען זיך רעגיסטרירט נישט קיין צוויי הונדערט, נאָר זיבען הונדערט. די פינף הונדערט. וואָס זענען געבליבען אויסען, איז אודאי ווייל זיי אַרבייטען. פאַרהאַן צווישען זיי געניטע שניידער, גוטע שוסטער, אַלטע בלעכער. זיי אַלע זענען איצט גרייט צו טון, וואָס נאָר פאַר אַנ'אַרבייט מען זיי זאָל געבען, אָבער וואָס קומט אַרויס? קען אַרבייט איז ביי ווי פאַר זייער [illegible] נישטאָ.

— און וואָס איז וועגען איבערוואַנדערן? — וויל איך נישט אָפּלאָזען. — וואָס איז וועגען פאָהרען אויף ערד-אַרבייט קיין קרים, קיין בירא-בידזשאַן? ..

— מיט איבערוואַנדערן, — גיט מען מיר צו ערקלערען, — איז אַזוי: איבערצוּוואַנדערן אין א שטאָט ווי קיעוו, אָדער בערדיטשעוו, וואָלטען אַלע געוואָלט, איז אָבער דאָרט נישט צו קריגען קיין וואוינונגען. אַרבייט קאָן מען אין די דאָזיגע שטעט דווקא יאָ קריגען, אָבער וואוינונגען, — נישט. פאָהרען, ווידער קיין קרים אָדער קיין בירא-בידזשאַן, איז סיי-ווי איצט נישט קיין תכלית.

— פונדעסטוועגען פאָהרען דאָך יודען אויף דער ערד?

— אודאי — כאַפּט מען אונטער מיין אַרגומענט, — אודאי פאָהרען יודען אויף ערד. די גרוסען אָבער, וואָס מען שיקט אונז צו פון דאָרטען, נעמען אַוועק דעם גאַנצען חשק פון צו פאָהרען.

— און וואָס-זשע וועט זיין דער תכלית פון אייך? — קאָן איך נישט פערשטעהן.

— תכלית?... הממ... קיין תכלית זעהען מיר דאָ טאַקע נישט, אויב זאַכען וועלען געהן אַזוי ווי זיי געהען איצט

(ענדע זעה זייט 4)

די פייערליכע ערעפנונג פון דער אראנזשעריע אין כפר-ילדים העלענובעק

אין כפר-ילדים אין העלענובעק איז נעכטען פארגעקומען א גרויסע פייערונג. עס איז געעפענט געווארען די ניי-אויס-געבויטע אראנזשעריע דורך דעם נדבן א. פיאסקאווסקי.

דער כפר-ילדים ליגט אין א ים בלו-מען און גרינס. ביי יעדען בוים געפינט זיך א שילד מיט אנ'אויפשריפט „כתא א'", „כתא ב'" און א ז. וו. וויטער וואר-פען זיך אין די אויגען די שילדלעך מיט דער אויפשריפט „לא לדרס" (נישט פ־עטען). די אלע אויפשריפטען זענען געמאכט דורך די קינדער יתומים'לעך, וועלכע בעקומען זייער ערציהונג אין דער דאזיגער ארגענארטיגער יודישער „קינדער-רעפובליק".

נעכטען, לכבוד דעם יום-טוב האט אין העלענובעק געהערשט, ווי אין א בי-נען-שטאק. די מחותנים — די פערוואל-טונגס-מיטגלידער האבען אויפגענומען בסבר פנים יפות יעדען גאסט. ביים טויער איז געווען אויסגעשטעלט א קינ-דערישער שפאלער. די פנים'ער ברוין אפגעברענט, די פיסלעך באָרוועס אזש שווארץ פון דער זון און די אויגען — זענען אזעלכע פריע, אזעלכע זיכערע פינקלדיגע, גאר נישט ווי ביי יתומים-קינדער.

די פייערונג הויבט זיך אן מיט א גאָ-טעס-דינסט אין דער איינציגער שעהן אויפגעבויטער שוהל. דער קאנטאר פון לאדזער כונאגאגע ה' פיי זינגט אפ דעם מזמור שיר חנוכת, דאן האלט ד"ר ברוידא א רעדע מעניני דיומא. אין כפר-ילדים — זאגט ד"ר ברוידא, — זענען מקיים געווארען די ווערטער פון תהילים, „אז ירננו כל עצי היער"; רא זונגען מאקי די בוימער, צוזעהענדיג די שעפערישע ארבייט פון די יונגע קינדערלעך.

נאכ'ן מאכען אינגע מי שברכ'ס ווערט די פייערונג איבערגעטראגען אויפ'ן פרייען פעלר.

אויף דער אויפגעשטעלטער טריבונע בעגריסען די ה"ה דיר. בראנשטעטער, צבי לוזמון (ועד הערוני), פרנס האפ-מאן — פון לאדזער קהלה — פערוואל-טונג און אנדערע.

דאס שלוס-ווארט נעמט דער גרינדער מ. רומקאווסקי. ער שילדערט די שווערע חבלי לידה פון העלענובעק און דער-צעהלט, מיט 8 יאהר צוריק האט ער ביי אלעמען אויסגעזעהען ווי א משוגענער. יאר בר יחידה סגולה האט ער געפונען פארשטענדניש. און א דאנק זיי איז געלונגען צו דערפיהרען דעם אצטינען מצב. און צו פייערן די היינטיגע פייער-ליכע ערעפנונג פון דער פאמידארען-און בלומען אראנזשעריע, וואס ברענגט שוין איצט ארייך בערך 300 זל. א חודש פרנסה.

צום סוף דאנקט דער רעדנער די מגר בים פיאסקאווסקי, גערשאָווסקי, גראס-לייט און אנדערע.

מיט'ן איבערשניידען דעם באנד איז מען מכבד דעם נדבן פון דער אראנ-זשעריע ה' א. פיאסקאווסקי. עס איז באמת געווען א נחת רוח צוצוקוקן ווי די צוועלגלער מיט די פאמידארען שטעהען זיך אויסגעפויגען אונטער דער לאסט פון די שווערע פרוכטען אונטער א גלעזערנעם דאך און האבען אפילו קיין מורא נישט פאר'ן פראסט. מחמת ווי בעט זיי ציהען זיך אדוערגע רויהרען, וואס וועלען זיי פערהיטען פון קעלט.

נאכדעם האט דער עולם זיך אויסגע-זעצט ביי די פיין-סערווירטע טישען און פערבראכט ביז אין די שפעטע אווענד-שעה'ן.

דער יום-טוב האט איבערגעלאזט אן אנגענעהמען איינדרוק.

זאל „פילהארמאניע" טעלעפאן 213-84.

מיטוואך, דעם 22. יוני 1932 9 אווענד

צווייטער און לעצטער אווענד

מיט א גלענצענדען פראגראם פון

מאריס שווארץ

דירעקטאר און געניאלסטער שוישפילער פון יודישען קינסטלער-טעאטער אין ניו-יארק.

אנטייל נעהמען: וויאלא פילא

פרימאדאנא פון מעטראפאליטען-אפערען-הויז

בארים קאגאן פארטעפיאן

בילעטען פון 1.60 זל. אן שוין צו בעקומען אין קאסע פילהארמאניע.

באנדע קארטען-שפילער אויפ'ן צוג פויזען—ווארשא

די חברה האבען איינינע לאדזער סוחרים „בטארבייט" אויף גרעסערע סומען

(§) אויף די צוגען פויזען — ווארשא „ארבייט" לעצטענס א באנדע פאסיקעל-אין קארטען-שפילער, וועלכע האבען נעל מען צווישען לאדז — סטרקאוו בעשווינ דעלט איינינע לאדזער סוחרים אויף 600 און 1000 זל. איינער פון די נעלי-טענע דאס, בעת דער צוג האט זיך דערנעהנטערט צו דער סטאציע סטרי-קאוו, געוואלט טעלדען דער פאליצי. די חברה-לייט האבען עס אבער דערשנאפט און, ווען דער צוג איז נאך געווען אין גאנג, ארא פגעשפרונגען.

די לאדזער פאליצי, ביי וועמען די נעליטענע האבען זיך געמעלדעט, האט אונטערגענומען שריט צו ליקווידירען די באנדע קארטען-שפילער.

6 יעהריג יונגעל אונטער אנ'אויטא

(§) אויף ראקאמשינער גאס האט אנ' אויטא איבערגעפאהרען דעם 6 יעהריגען סטעפאן מיכאלסקי. נעגען שאפער איז צוגויפגעשטעלט געווארען א פראטא-קאל.

שיסט זיך אריין א קויל אין קאפ

(§) אין זיין וואוינונג אויף דראמא 3 האט געפרובט בענעהן זעלבסטמארד דורך אריינשיסען זיך א קויל אין קאפ מאריאן בראָזקי. אין א נסיסה-צו-שטאנד איז ער אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל. די סיבה פון זעלבסטמארד איז נישט עלונגען פעסטצושטעלען.

נעכטיגע פייערונג אין לאדז

צום 10-יעריגען אנדענקונגס-טאג פון פעראייניגען אויבער-שלעזיען צו פוילען

(§) די פייערונג צוליב'ן 10-יעהריגען אנדענקונגס-טאג ווען אויבערשלעזיען איז פעראייניגט געווארען צו פוילען, איז נעכטען אין לאדז ארא פ זעהר אימ-פאזאנט. 9.30 פריה איז פארגעקומען א גאטעס-דינסט אין דער קאטעדרע שוו. קאסטקא. נאכדעם האט זיך פאר-מירט א צוג, אין וועלכען ס'האבען זיך בעטייליגט דעלעגאציעס פון אויבער-שלעזישע לעגיאניסטען. דער צוג איז געגאנגען איבער פיעטריקאווער גאס ביז צום פרייהייטס-פלאץ צו קאשטשושקי'ס דענקמאל. דא האבען גערעדט ד"ר סאמ-באָרסקי, וויצע סיים-מארשאלעק פאלא-קעוויטש און אנד.

דאן האט וויצע-מארשאלעק פאלאקע-וויטש ביי א טויטער שטילקייט פארגע-לייענט א רעזאלוציע, וועלכע איז איינ-שטימיג אנגענומען געווארען. צוו. אנד. ווערט אין דער רעזאלוציע געזאגט:

„די געוועזענע לעגיאניסטען פאדערן אויף די רעגירונג, אז שטיצענדיג זיך אויף א פעראייניגט פויליש פאלק, צו יעדען מאמענט זיין גרייט צו שטעלען א ווידערשטאנד געגען די אפעטיטען פון אונזערע שונאים".

נאכמיטאג איז פארגעקומען א פייער-ליכע אקאדעמיע אין פילהארמאניע.

7 אווענד איז פארגעקומען אין זאל פון שטאט-ראט א אויבער-שלעזישער לעגיאניסטען-צוזאמענפאהר. עס זענען ארויסגעשיקט געווארען דריי בעגריסונגס-דעפעשען צום מלוכה-פרעזידענט מאש-טשיצקי, מארשאל פילסודסקי און צום אויבער-שלעזישען וואיעוואדע גראזשינ-סקי, אלס רעפרעזענטאנט פון שלעזישען פאלק.

—§—

וועט אויסברעכען א שטרייק אין דער טריקאטאזש-אינדוסטריע?

היינט די דעצידירענדע קאנפערענץ ביים ארבייטס-אינספעקטאר

(§) היינט 10 פריה קומט פאר א קאנ-פערענץ ביים ארבייטס אינספעקטאר פון די טריקאטאזש-ארבייטער און אונדוס-טריעלער. נאך דער קאנפערענץ וועט אויף א דעלעגאטען-פערזאמלונג אנגע-נומען ווערען, ווי ווייטער צו האנדלען, עווענטועל וועגען פראקלאמירען אנ'אלגע מיינעם שטרייק אין דער גאנצער טרי-קאטאזש-אינדוסטריע.

טראגישער פאל בעת א מעטש, אויפ'ן ספארט-פלאץ פון „טור"

טריבונע רייסט זיך איין און דריקט צו א 6-יעהריגען צושויער

(§) די צושויער בעת'ן מעטש אויפ'ן ארבייטער-ספארט-פלאץ „טור" זענען נעכטען געווען עדות פון א זעהר טרא-גישען פאל. בעת'ן מעטש צווישען צוויי ארבייטער קלובען האט איין שפילער געגעבען א קאפיע דעם געגנערישען שפי לער און ביים לעצטען איז צוגעבראכען גע-ווארען דער ביין פון נאז און דאס בלוט האט פערגאסען דעם פלאץ.

דאס פובליקום האט גענומען שטארק פראטעסטירען געגען דער ברוטאליטעט פון שפילער.

אין עולבען מאמענט האט זיך די טרי-בונע איינגעריסען און צוקוועטשט דעם 6 יעהריגען טשעסלאוו ענדמיוטער. ס'איז געווארען א מהומה און ס'איז תיכף אלארמירט געווארען די גוטע הילף, וועל-כע האט דעם קליינעם טשעסלאוו אין א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט אין קינדער-שפיטאל. אנדערע פערוואונדעטע האט מען נאכ'ן פערבאנדאזשירען די וואונדען איבערגעלאזט אויפ'ן ארט.

פער'סמט מיט אלקאהאל

(§) אויף הוזארסקא 5 איז, בעת דער פערוויילונג, וואס איז פארגעקומען ביים 42 יעהריגען שומאן יארקעוויטש, האָ-בען זיך פער'סמ'ט מיט אלקאהאל אוי-סער בעל הבית אויך פאלגענדע געסט ווי: מאריאן דעמבאווסקי, זיין ווייב סטעפאניא און קאזימיערזש וויעטשא-רעק. דעמבאווסקי און וויעטשארעק זע-נען אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל. דער בראנפען שטאמט פון א געהיימע גאזשעלניע.

—*—

זעלבסטמארד צוליב נויט

(§) אויף אלטע וואולטשאנסקא 6 האט געפרובט בענעהן זעלבסטמארד דורך אויסטרונקען יאדינע דער 25 יעה-ריגער יעזשי קלאס. אין א אפגעשוואכ-טען צושטאנד איז ער אפגעפיהרט גע-ווארען אין שפיטאל. די סיבה — נויט.

כמעט בחנם!

איבערצוגעבען

א שטוב מיט א קוך

ביליג דירה-געלד. צו ערפאהרען: בזשעזשינער 57א ביי מ. בירענשטאק.

גרויסע שרפה אין א דארף

4 הייזער אוועק מיט'ן רויך.—שאדען בעטרעפט 120.000 זל. צוויי פערזאן אפגעבריהט

(א) אין דארף זעגרלוב איז שבת בייננאכט אויסגעבראכען א מורא'דיגע שרפה ביים פויער מאטעאוש וויעניאר-סקי. ווען אלע זענען געווען פערזונקען אין טיפען שלאף. ערשט ווען דאס פייער האט שוין געהאט ארומגעכאפט די שכנישע דריי בנינים, האט מען זיך גע-כאפט, אז עס ברענט. ס'זענען פער-ברענט געווארען 4 הייזער, 4 סטאר-לעס, 4 תבואה-שייערן און דער גאנצער לעבעדיגער אינווענטאר. ביים לעשען די שרפה זענען שווער אפגעבריהט גע-ווארען פראנטשישעק סיטעק און סטא-ניסלאוו קולקא.

דער שאדען בעטרעפט 120.000 זל.

יודישער יונגערמאן פערוואונדעט מיט א רעוואלווער-קויל אין מיטען גאס

(א) אויף זשעראמסקא גאס איז רודע פאביאניץ, איז פרם באהן-פלאנט נעכ-טען ביינאכט פערוואונדעט געווארען מיט א רעוואלווער קויל דער דארטיגער איינוואוינער יצחק זייבערט. אין א שווע-רען צושטאנד איז ער אפגעפיהרט געווא-רען אין שפיטאל.

גאסען-פרוי שפרינגט אראפ פון ערשטען שטאק און ווערט שווער פערוואונדעט

(א) אויף דער גאס פון 28 שיטער-פילק אין פון פענסטער פון ערשטען שטאק א יונג מיידעל ארויסגעשפרונגען פאלענדיג מיט דער גאנצער שווערי-קייט אויפ'ן שטיינערנעם ברוק.

דער דאקטאר פאגאטאוויע האט פעסט געשטעלט, אז דאס איז די 28 יעהריגע פראסטיטוטקע עווא אדאמיאק פון קי-לינסקא 25. אין א שווערען צושטאנד איז זי אפגעפיהרט געווארען אין שפי-טאל.

א משוגע'נער צי א דעגענעראט?

(א) אויפ'ן זגערזשער שאסע נעבען פארק יוליאנאוו האט א טראמוואי מא-שיניסט מיט דער קארבע פון וואגאן געגעבען א קלאפ און קאפ דעם יונגעל קוושמינסקי'ן, וועלכער האט זיך דארט געשפילט מיט א פישעל. דאס יונגעל האט פערלוירען דאס בעוואוסטזיין און געפאלען, בעגיסענדיג זיך מיט בלוט.

דער אויפגערעגטער המון האט גע-וואלט זיך ווארפען אויפ'ן מאשיניסט און איהם לינטשען. יענער האט אבער געלאזט דעם מאטאר און שנעל אנטלא-פען.

קוושמינסקי איז אין א האפנונגס-לאזען צושטאנד אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע

פערבאנד פון א.א.פ. אין פוילען. אָנפירונג א. בעזמאן.

היינט אונאבערופליך לעצטע געזעגנונגס-פארשטעלונג פון זיגלער'ס אפערעטען-טרופע מיט

סעווילא פאסטאר

היינט מאנטאג 9 אווענד גרויסע פאלקס-פארשטעלונג ס'ווערט געשפילט דער נייעסטער אמעריקאנער אפערעטען-שלאגער

„די דזשאז טענצערין"

מיט סעווילא פאסטאר אין דער הויפט-ראלע, רעזשי מ. פאסטאר

פאפולערע פרייזען: פון 60 גר. ביז 1.60

ס'בעטייליגען זיך פרויען: סעווילא פאסטאר, ערנא זיגלער, ר. זיגלער, ע. זילבער, מענער: מ. זיגלער, מ. פאסטאר, ד. נאכבאר, באלבירסקי, ד. האמבורגער. מוזיק.-לייט. מ. האלם און ל. זצלמאן אדם. לייטער ש. הערשקאוויטש. טעכנ. לייטונג ק. גוטמאן, סופלאר מ. אייזענבערג.

אין די נאהענסטע טעג איבעראשענדע נייעס!!!

פרטים אין די ווייטערע אנאנסען.

דער שליסעל צום ערפאלג

איז אנ'אנאנסאין „לאדזער טאגעבלאט"

ליבע אין קייטען

גרויסער סענסאציאנעלער ראמאן פון דער נאהנטער פערגאנגענהייט

(9-טע פארטזעצונג)

מ'האט דערהערט שאלען די הארנ'ס, וואס האבען גע-רופען די בערג-שיסער צוריקצוטרעטען און אין א שעה ארום האט זיך די גאנצע געזעלשאפט געפינען ביי די טוי-ערן פון דער ווילע.

— נו, עס בלייבט אזוי ווי מיר האבען אפגעמאכט — האט רעגיא געהערט, ווי ליובאר שעפטשעט צום פאטער, — מארגען וועל איך קומען בעטען די האנד פון דער שעהנער רעגיא. איך פון מיין זייט זאג צו האלטען דאס וואס מיר האבען אפגעמאכט.

— איך בעגריס אייך אלס מיין איידעם, — האט סול-כאווסקי געזאגט, -- מאדאם דיבעל פערזאגט מיר, אז מיר קענען האבען פולשטענדיג צוטרויען צו איהר.

ביידע מענער האבען זיך דערלאנגט די הענט.

— איך וואלט אייך געוואלט בעטען א קליינע געפע-ליגקייט. דער לומפ שטאהל האט ער מיר איבערגעלאזט זיין גאנצע אמאליגע דינערשאפט, וואס איז אפילו מיר געהאר-זאם. אבער איך פיהל, אז זי איז געטריי צוגעבונדען צו געבינדען צו איהר אמאליגען הער.

ערשט אין א פאר טעג ארום, וועל איך האבען איינ-באנצען א ניי פערסאנאל. אבער אזוי ווי איך פיהל זיך נישט איינגאנצען זיכער לעבען זיי, וואלט איהר אפשר מיר גע-קענט אנווייזען א מענש, צו וועלכען איך וואלט געקענט האבען צוטרויען.

— דאס איז זעהר לייכט, האט הער סולכאווסקי אויס-גערופען, — איך האב א יונגענמאן, וואס איז מיר זעהר געטריי. איך קען איהם אייך געבען. הער, פרידעל, וואו ביזטו?

אין רעגיא'ן איז דאס הארץ שיעור נישט אפגעשטאר-בען, אבער זי האט זיך געמוזט אפרופען, כדי נישט צו פער שיטען דעם יעגער, וועלכען זי האט איבערגעלאזט אין איהר צימער.

— איך בין עס, איך, האט זי ווי ווייט מעגליך נאכ-געמאכט פרידעלס קול און צוריטענדיג אזוי, אז דאס ליכט פון דער לבנה זאל נישט פאלען אויף איהר פנים.

— איך בעפעהל דיר, פרידעל, — האט סולכאווסקי געזאגט, — צו בעגלייטען מיין פריינד שימאן ליובאר אין זיין ווילע. דו האסט היינט ביינאכט צו פערברענגען אין זיין צימער. איך מאך דיך פעראנטווארטליך פאר זיין לעבען!

— איך וועל דיך גוט בעלוינען, — ה'ט ליובאר זיך אפגערופען — און איצט ריינען מיר אהיים. זינד דער מי-נוט, ווען שטאהל איז אוי'ף מיר אנגעפאלען ליב איך כסדר אין א שטארקער אונרוהיגקייט.

— דאס זענען זיינע געוויסענסביסען — האט זיך רע-גיא געטראכט.

— פאקערסט, פרידעל. הער ליובאר איז שוין חוץ פאראויס, — האט הער סולכאווסקי אויסגערופען.

— וואס, זי מיז היינט פערברענגען אין דעם שלאף-צימער פון דעם מענש?

זי האט געוואלט מיט די שפארען א שמיץ טון דעם פערד און אוועק אין דער וועלט. אבער דעמאלט וואלט אלץ געווען פערלוירען.

זי האט שנעל געכאפט א בעשלוס און האט א טרייב געטון דאס פערד צו ליובאר'ן.

אינגיכען האבען זיי זיך געפינען נעבען שלאס און ווען א מענש האט צוגענומען די פערד און זיי אריינגע-פיהרט אין א סטיינע. איז רעגיא געגאנגען הינטער ליובארן אויף מארמארנע טרעפען.

וויפיל זי האט געטרוימט צו געהן אויף אט די זעלבע טרעפען אלס אלבערט'ס פרוי.

א, ווי זי האט געהאסט דעם מענש, נעבען וועלכען זי האט איצט בעמוזט געהן.

— געה אריין, פרידעל, — האט שימאן געזאגט, ווע-זיי האבען זיך געפינען לעבען דער טיר פון שלאף-צימער, פון וועלכע די ווענד זענען געווען בעשלאגען מיט בלויען דאמאסק. אינמיטען איז געשטאנען א בעט מיט א רויטער זיידענער באלדאכין.

רעגיא האט זיך אפגעשטעלט אויף דער שוועל.

— געה אריין ווייטער! — האט ליובאר געזאגט, א וואַרף-טוענדיג אויף דעם פאטעל זיין קאפעליוש און זיין קורטקע. — נעבען מיין בעט וועסטו דיר מאכען א געלע-גער. פערמאך די טיר, ווייל איך קען מיינען, אז דו האסט מורא פאר מיר.

— מורא פאר אייך? ניין, איך האב א ריין געוויס-סען.

די איז צוגעגאנגען צום בעט און זעצענדיג זיך אויף א פאטעל, ראז איז געשטאנען דערנעבען, האט זי גע-זאגט:

— שלאפט, מיין הער, און איך וועל וואכען.

און ווען ער וועט איינשלאפען, וועל איך אנטלויפען, — האט זי געטראכט.

— דו זעהסט אויס צו זיין א דרייסטער בחור. דו הייסט פרידעל? — האט ליובאר געזאגט, פערשליסענדיג די טיר מיט א שליסעל, וועלכען ער האט ארויסגענומען און בעהאלטען.

— יא, מיין הער, פרידעל הייס איך, שוין א פאר יאר בין איך ביי הער סולכאווסקי. אבער פארוואס ווארפט איהר ארויס דעם שליסעל דורכ'ן פענסטער? — האט זי געפרעגט זעהענדיג, ווי ליובאר עפענט א פענסטער און דערהערענ-דיג, ווי דער שליסעל גיט א קלאפ, ארא פפאלענדיג.

— ווייל איך וויל נישט, מיין קליינער פרידעל, אז דו זאלסט מיר אנטלויפען, ווען איך וועל איינשלאפען — האט זיך ליובאר צולאכט.

זי האט זיך א הויב געטון פון פאטער און אנ'איבער-ראשטע האט זי א כאפ געטון די ביקס.

— פארוואס קוקט איהר מיך אזוי מאדנע אן? — האט זי געפרעגט און זי האט זיך שנעל געגעבען א ציה צוריק, אוש זי האט אומגעווארפען דעם פאטעל.

— איך קוק דיך אן, — האט ליובאל געענטפערט, אנקוקענדיג זי נאך שארפער. ווייל דו זעהסט אנדער אויס ווי א מיידעל, איידער א בחור. כא-כא-כא! — איז ער פלוצ-לינג אויסגעפלאצט אין א געלעכטער. שעהנע רעגינע סול-כאווסקא, איך בין כישרער פאר דיר און כאטש דו האסט זיך פערקליידעט און האסט בעגלייט מיך און דעם פאטער אויף געיעג.

(פארטזעצונג קומט)

פון ספארט-לעבן

א קלאס מייסטערשאפט אין לאדז.

„טוריסטען“ – „ווימא“	1:5 (0:1)
„ווידזעוו“ – „פ. ט. צ.“	0:8 (0:2)
„וו. ק. ס“ – „ס. ס. ק.“	02 (0:2)
„ארקאן“ – „ל. ק. ס“ Iב:	3:0 (3:0)
„ל. ט. מ. ג.“ – „הכח“	0:3 (0:2)

דער שבת'דיגער מייסטערשאפט־מעטש פון „א“ קלאס האט געבראכט א אינטערעסאנטע מפלה דער יידישער מאנשאפט, וועלכע האט דאסמאל גוט געשפילט און איהר קאמפלעטען צוזאמענשטעל און דאך זיך וועהר שוין פרעזענטירט. איהר מפלה איז נאר צו פארשרייבען אויפ'ן חשבון פון ריכטער, וועלכער איז נישט געווען פעהיג צו פיהרען אזעלכען מעטש, און האט מיט זיינע בעשלוסען שטארק בעוואלה'ט דעם „הכח“.

„צ“ קלאס מייסטערשאפט אין לאדז

„בר-כוכבא“ — „הוראגאן“ 1:1 (0:1)

דער שבת'דיגער מייסטערשאפטס-מעטש פון דער „צ“ קלאס צווישען „בר כוכבא“ און „הוראגאן“, די צוויי שטארקסטע מאנשאפטען פון דער גרופע אין דער „צ“ קלאס, וועלכער האט ארויסגערופען אין די ספארט קרייזען אינטערעס, האט זיך פארענדיגט 1:1.

די „בר-כוכבא“ מאנשאפט האט פאקטיש רעפרעזענטירט א קאנצערט שפיל.

„שטערן“ — „יוטשענקא“ 0:2

איר ערשטען מעטש צווישען „שטערן“ און „יוטרזשענקא“ האט געבראכט א פארדינטען נצחון „שטערן“ 0:2.

ווינער „ראפיד“ אין פוילען

„ראפיד“ – „לעגיא“ (ווארשא) 1:6 (1:2)

שבת האט דער ווינער „ראפיד“ געשפילט דעם ערשטען פוסבאל-מעטש אין פוילען, שפילענדיג מיט דער ווארשאווער „לעגיא“, שלאגענדיג זי איבערצייגענדיג מיט מעהרערע רעזערוו שפילער זעהר לייכט 1:4 (פאר „ראפיד“).

„ראפיד“ – „22 פ. פ.“ (שעדלעץ) 1:6 (1:2)

נעכטען זונטאג האט די ווינער מאנשאפט פון „ראפיד“ געשפילט איהר צווייטען מעטש אויף איהר פוילען טורנע אין שעדלעץ מיט'ן „22 פ. פ.“ (דעם בן-זקונים פון דער ליגע) געווינענדיג דעם מעטש 6:1 פאר „ראפיד“.

ליגע-מייסטערשאפט פון „פ.ז.פ.נ.“

„טשארני“ (לעמבערג) — „פאלאניא“ (ווארשא)	0:3
„ווילסא“ (קראקא) — „גארבארניא (קראקא)	1:[illegible]
„ווארשאוויאנקא“ (ווארשא) – „פאגאן“ (לעמבערג)	0:1
„ל. ק. ס.“ — „ווארטא“ (פויזען)	0:2

לייכט-אטלעטיק

פרל. וויס (פאביאניץ) שלאגט דעם ביז איצטיגען וועלט-רעקארד אין דיסקוס-ווארפען

קוסאטשינסקי שלאגט א וועלט-רעקארד אויף די לייכט-אטלעטישע קאמפען אין אנטווערפען

נייער פוילישער רעקארד אין הויך-שפרונג

טעניס

יענדזשעיעווסקא פערשפילט צו דער אמעריקאנערין בורקע

די טעניס-זיגער פון דייוויס-בעכער

די צוויי דייטשע זי־גער קראם (לינקס) און פרען (רעכטס) פערלאזען דעם ספארט פלאץ נאכדעם, ווי זיי האבען אפגע־האלטען דעם נצחון איבער די אירלענ־דישע טעניס-מייס־טער.

ווער וועט בלייבען וועלט-מייסטער?

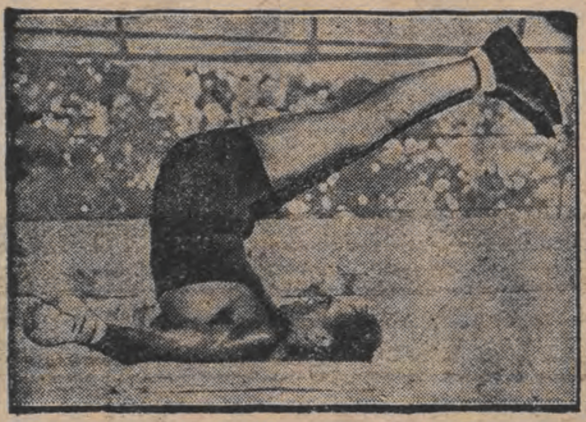

לינקס: מאקס שמעלינג, דער וועלט-מייסטער אין שווער-געוויכט, טרענירט כסדר. זאל ער פערלירען זיין קאמף מיט שארקי'ן, פערליערט ער דעם וועלט-מייסטער-טיטעל. רעכטס: דזשעק שארקעי, היות ווי ער לייגט גרויס אכט אויף דער ארבייט פון די פיס, מאכט ער איבונגען אין שפרינגען.

מ'גרייט זיך צו דער אלימפיאדע

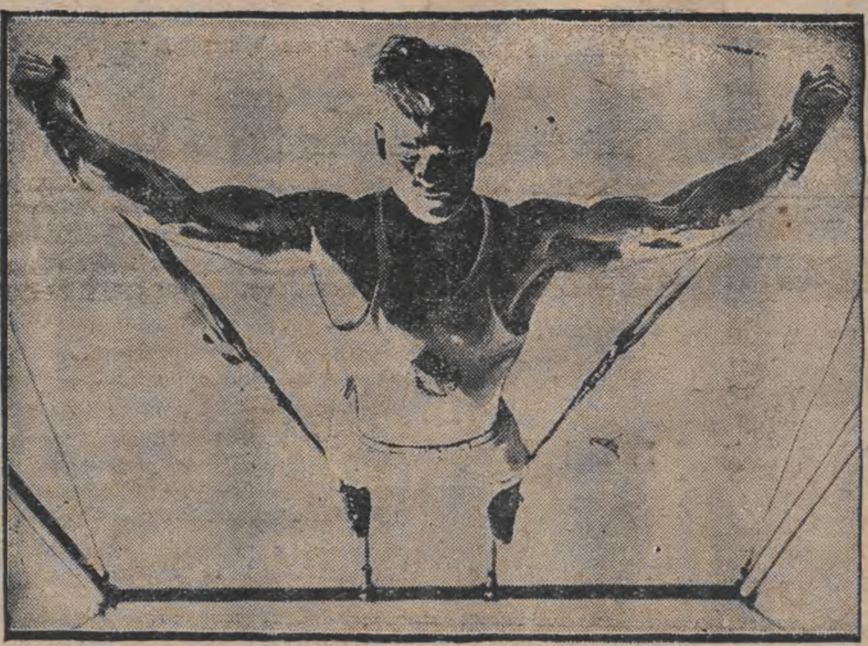

איינער פון די בעסטע אמעריקאנער טורנער דזשארדזש גלעסאק ביי איינע פון די שווערסטע איבונגען. ער טרענירט זיך צו דער אלימפיאדע.

ווייער פליה אין דער סטראטאספערע

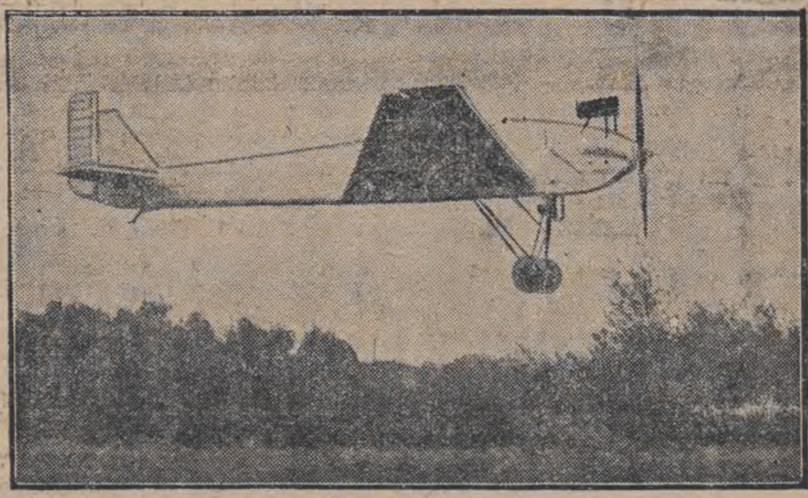

די סע וועט גענאכט ווערען א נייער פליה מיט א יונקער-עראפלאן אין דער סטראטאספערע.

היינט און טעגליך!

היינט און ווייטערע טעג!

א פילם א וואונדער, א פילם א ענטפלעקונג. עפעס אזוינס וואס איז ביז איצט נישט געווען און וואס מען האט נאך נישט געהערט. א פילם פון מויזענד און איין איבערלעבעניש. דער גרעסטער פילם פון אלע צייטען.

„טראדער האָרן“

רעזשיסור W. S. von Dyke'a דער שעפער פון „פאגאנין“ און „ווייסע שאטענס“. א נאקעטע אייראפעאישע פרוי צווישען מענשע-פרעסער. דער קאמף אין דער ווילדער מיט אנ'אויסערגעוועהנליכען אינהאלט. — אנהויב פון סעאנסען: אין וואכען-טאג 5 נמ., שבת, זונטאג, חגאות 12 מיטאג. אויף'ן ערשטען סעאנס אלע פלעצער צו 50 גר.

RAKIETA

איינאיינציג קלאנג-קינא אין גארטען

שענקעוויטשא 40, טעל. 22-141

צו פערמיטען

פון זאפארט

ביים הויז-ווירט פאלודניאווא 40 וואוינונגען, לאגער-רוימען מיט ראמפעס, קעלער-רוימען מיט ווינדעס און גאראזשען. צו ערפאהרען צעגיעלניאנא 9, י. מייער, טעלעפאן 214-14.

Dr. HALTRECHT

ספעציאל-ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 21-245

נעמט אן פון 8–11 פריה, פון 12.30–1.30 נ"מ, און פון 5 ביז 9 אוו. זונטאג פון 10 ביז 1 בייטאג

עס ווערט געזוכט

א ענערגישער און פעהיגער פערטרעטער אויף לאדז און אומגעגענד כדי צו פערשפרייטען גוט איינגעארבייטע און גאנגבארע ארטיקלען פון דער כעמישער בראנזשע אויף גינסטיגע בעדינגונגען. נויטיג א געוויסער קאפיטאל. ווענדען זיך אין דער אדמיניסטראציע סוב. K.

אנ'ארט צו שלאפען

פאר 1 אדער 2 פערזאן צוזאמען פאר צוויי פרייליינס. צו ערפאהרען פילסודסקיעגא 37, ביי רעגענוועטער, פראנט 3-טער שטאק.

Salon Nadja

די נייעסטע מאדעלען צום זומער סעזאן!

אין גרויסען אויסוואהל עמפפעהלט

סאלאן „נאדיא“ נארוטאוויטשא גאס 7

ULICA NARUTOWICZA 7

מאגאזין פאר קינדער-קאנפעקציע, דאמען-וועש און גאלאנטעריע

● סאליד ● געשמאקפול ● עלעגאנט ● ביליג ●

בעקליידעט קינד און מוטער

SALON „NADJA“, ulica Narutowicza 7.

לעזט און אבאנירט דאס „לאדזשער טאגעבלאט“

קויפט נור פון די 1-טע קוועלע

גרויסער אויסוואהל

שפאציר-וואגענס	מאטראצען
אייזען - ניקעל	ספרענזשינאווע "Patent"
בעטען	ווייזימאטשקעס
	אמעריקאנער

צו בעקומען אין פאבריקס-לאגער

„DOBROPOL“ Łódź, Piotrkowska 73 אין הויף

נאך דעם, ווי די ענטשפרעכענדע מאכט האבען בעשטעטיגט די פארצעלאציע און בוי-פלענער, טרעטען מיר צו צו דער ווייטערדיגער פארצעלאציע פון די זומערוואוינונגען אין לוטאמירסק.

די וואלד-שטעט **Lutomiersk-Leszków** און **Lutomiersk-Danusia**

ליגען אין א שעהנער, טרוקענער און געזונדטער געגענד. טראמוויי קיין לאדז פאסט, טעלעגראף, קראנקען-קאסע אויפן ארט

טיילען פון 50 גר. פאר א קוואדראט-מעטער אויף בעקוועמע אויסצאהלונגען.

אינפארמאציעס: לאדז, זאוואדזקא 1 געוועהר-לאגער נאזדראוויטש און לוטאמירסק: פילסודסקיעגא 4, טעלעפאן 4.

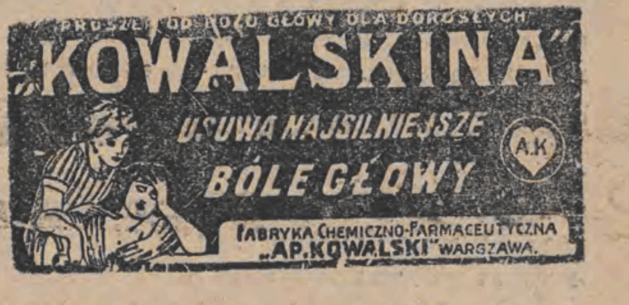

„לאנג-יעהריגער גערינטס-סעקרעטאר“

שרייבט און ערלעדיגט אלערליי

ביטעס, אנקלאגעס און קלאגעס, עס ספעציאליסט אין מיליטער-ענינים ווי אויך אין שרייבען ביטעס פאר איינציגע שפייזערס (אפיעקאנטעס). שנעלער אויסקויף פון פאטענטען און רעגיסטראציע-קארטען אויפ'ן יאהר 1932

ב. מאן, פעטריקאווער 10

אבאנעמענטס-פרייז: פאר א חודש אין פוילען 5 זלאטיס, אין פראנקרייך און בעלגיען—20 פראנק, אין אנדערע לענדער 1.20 [illegible]

אנאנסען-פרייז: פאר אויסלענדישע אנאנסען 100% טייערער, אויסער דער טעקסט מיט 50 טייערער. פון די פרייזען הערט נישט ערמעסיגונגען קיין ראבאט. פאר א מילימעטער-שורה פאר'ן טעקסט 16 גר. פרייטאג 24 גר., אין טעקסט 40 גר. פרייטאג 60 גר., נאכ'ן טעקסט 23 גר. פרייטאג 33 גר.

Tłocznia E. i M. Hamburskich, Łódź, Piotrkowska 16. Dzierżawca [illegible]

Odpowiedzialny Red.-wydawca L. [illegible]